www.cec.cat

Muntanya

ANY 140 • MARÇ 2016 915

EL PAÍS DELS DOGONS

Un tresc autèntic per la regió del Sahel

EXCURSIONISME
Dues rutes amb història pel Baix Camp

CAMINS
El camí dels Bons Homes

ALPINISME
L'alta ruta Chamonix-Zermatt

ESQUÍ NÒRDIC
La marató de Fossavatn

DESCENS DE BARRANCS
La Madeira més salvatge

3,95 €
00915
9 770212 211006

Viu una nova EXPERIÈNCIA
Catalunya en miniatura
OFERTA CIRCUIT D'AVENTURA
+
MAQUETES
13€
Lliura aquest anunci a la guixeta
EXPOSICIÓ MAQUETES CIRCUITS D'AVENTURA
catalunyaenminiatura.com
RESERVA 936 89 09 60
segueix-nos

Muntanya

Redacció, administració i publicitat
Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
revista.muntanya@cec.cat

Director
Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Consell assessor
Joan Campañà, Enric Nosàs, Josep M. Sala

Consell de redacció
Ton Barnils, Jordi Bernat, David Mengual, Alfred Montserrat, Mari Nivera, Damià Pérez, Pau Quesada

Edició i correcció
Ferran Alexandri

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglès

Cartografia
Albert Martínez

Subscripcions i vendes
Marina Simó
Telèfon: 933 152 311
secretaria@cec.cat

Atenció al lector
Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Distribució a llibreries
Llibreria Altaïr
Telèfon: 933 427 177

Impressió
Gràfiques BASSÓ

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN:0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

La revista *Muntanya*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, segons el que preveu l'article 32.1 paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a qué qualsevol de les pàgines d'aquesta revista, o bé una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de resums de premsa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser feta amb l'autorització dels titulars, tret de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta publicació (*www.conlicencia.com*; 917 021 970 / 932 720 447).

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Centre Excursionista de Catalunya 1876

Muntanya

ANY 140 • MARÇ 2016 915

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 Dues rutes amb història pel Baix Camp. Pels municipis d'Alforja i Arbolí
Miquel Garriga

Dues rutes circulars que travessen les muntanyes de Puigcerver i el puig de Gallicant, i que alhora ens transmeten l'essència d'una part del Camp de Tarragona.

18 Chamonix-Zermatt, l'alta ruta sense esquís
Dani Agudo

Aquesta variant ens presenta un nou aspecte de l'alta ruta Chamonix-Zermatt, més dura i més directa, amb més alçada. Una experiència d'alpinisme clàssic per fer a l'estiu, creuant glaceres i colls de més de 3.000 metres.

28 La marató d'esquí de fons de Fossavatn a Islàndia
Francesc Monsonís i **Elena Rivas**

La marató d'esquí de Fossavatn és una cursa que se celebra anualment a Isafjördur, a l'illa d'Islàndia, en una regió poc poblada, però farcida de muntanyes escarpades i fiords bellíssims.

34 Camí dels Bons Homes. Pels seus actes els coneixereu
David Fajula

Del Berguedà a l'Arieja, una ruta de deu dies a peu resseguint els passos dels càtars, que tot just fa 700 anys fugien. Un camí d'exili a la recerca d'una vida en pau més enllà dels Pirineus.

44 Cròniques de Mali i Burkina Faso. El país dels dogons i la regió del Sahel
Ferran Alexandri i **Toni Vives**

Un viatge al moll de l'os de l'Àfrica occidental en una regió de confluència d'antics i avançats reialmes, d'ètnies genuïnes i tradicions ancestrals. Un paisatge àrid i dur, però també apassionant.

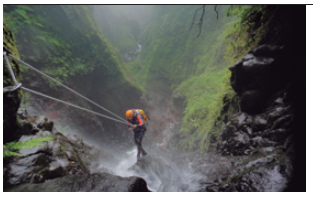

58 La Madeira més salvatge. Seguint el curs de l'aigua pels millors barrancs
Mari Nivera i **Damià Pérez**

Madeira és la més important de les illes d'aquest arxipèlag de l'Atlàntic, de relleu volcànic i amb valuoses àrees naturals; però Madeira també és un paradís per als barranquistes.

SECCIONS **4** Editorial **5** La columna **6** La motxilla de muntanya **68** Publicacions **70** Crònica alpina **72** Vies d'escalada **76** L'excursió del mes **78** L'entrevista **80** Noticiari **82** Objectiu muntanya

La necessitat de la natura

La societat en el seu conjunt està optant per viure en grans àrees urbanes. Es pot dir, per exemple, que algunes comarques del cinturó metropolità són en realitat una continuació del casc urbà, on aproximadament hi viu la meitat de la població de Catalunya.

Aquest fenomen és comú en moltes altres zones del nostre planeta. Les grans ciutats, amb desenes de milions d'habitants, són cada vegada més freqüents. Alguns estudis fins i tot arriben a dir que en un futur no gaire llunyà, el 90% de la població humana viurà en grans aglomeracions urbanes.

Cada cop més, la població rural va disminuint sense que disminueixi la producció agrícola. Els nostres ancestres camperols, en la majoria de famílies catalanes, són com a màxim de tres generacions. Les nostres arrels, els sentiments transmesos de generació en generació des de temps immemorials, són majoritàriament la necessitat de contacte amb la natura. Tanmateix, és cert que la preocupació per a la conservació del medi natural és cada vegada més forta. Hi ha una gran majoria de la població que ho veu com el gran repte de la humanitat.

Els excursionistes som els culpables d'acostar la natura als homes. Aquestes muntanyes, vistes com éssers perillosos pels nostres coetanis, també els van obrir la sensibilitat pel medi natural.

Sense anar més lluny, podem afirmar que malgrat les comoditats i l'aïllament dels que viuen a les grans ciutats, no podem sostraure'ns dels processos i de l'esdevenir natural, com per exemple amb les diferents estacions meteorològiques, que tenen en nosaltres una gran influència.

Per això, cada cop es fa més imperiós poder oferir des de les entitats excursionistes les emocions més intenses que ens ofereix la natura.

Josep M. Puente
President del Centre Excursionista de Catalunya

THINKSTOCK

DIRECTOR DE MUNTANYA

El país dels dogons

Hi ha països que, per la seva pobresa i manca recursos, necessiten de tota l'ajuda internacional possible. Massa sovint l'únic actiu de què disposen és el turisme, perquè òbviament, aquests països tenen una importància cultural o natural excepcional per a la humanitat, que en motiva el fet de viatjar.

Aquest és el cas del sud de Mali i del nord de Burkina Faso, ubicats a l'ecoregió del Sahel, a l'Àfrica occidental, que ens reserven un valor universal excel·lent, Patrimoni de la Humanitat, que cal preservar i donar a conèixer.

A hores d'ara, dissortadament, viatjar a aquests dos països no és recomanable, a causa de la inestabilitat política i dels recents i lamentables atemptats contra el poc turisme que els visitava.

Esperem que la situació torni ben aviat a la normalitat i que puguem recórrer novament aquesta regió de l'Àfrica tan autèntica i tan desconeguda per a molts. Valgui per això, com a testimoni d'aquests valors, la divulgació que en fem en aquest número, que també vol ser un acte de solidaritat vers un dels pobles més extraordinaris del món.

Ferran Alexandri

WLABLACK

Foto de portada: Un dogon amb la seva màscara tradicional (Mali).

Les catàstrofes d'allaus als Pirineus

Pere Oller

L'any 2009 vaig assistir a unes jornades amb motiu de la commemoració del desè aniversari de la catàstrofe allavosa de l'hivern de 1999 als Alps. En aquest episodi es van registrar 80 víctimes mortals a causa de l'impacte de grans allaus en diverses poblacions de França, Suïssa, Itàlia i Àustria. Les jornades tingueren lloc a Galtür, a Àustria, la població on es van registrar més víctimes mortals (31).

Una de les intervencions en aquestes jornades fou la del director tècnic de l'RTM (Restauration des Terrains en Montagne, una institució semblant al Cos d'Agents Rurals de casa nostra) de França. Va presentar una relació de les catàstrofes ocasionades per allaus a França, que consten en el registre històric que aquesta institució ha anat recopilant al llarg del temps. Explicava que quan estava preparant la presentació, es va quedar molt sorprès que als Pirineus hi hagués tantes catàstrofes registrades, i que la més mortífera que tenien registrada de tot França també havia tingut lloc als Pirineus, concretament a les localitats de Chèze i Saint-Martin (Bigorra, Alts Pirineus), on diverses allaus destruïren els dos pobles el 10 de febrer de 1601, i van ocasionar 107 víctimes mortals. També es va adonar que era als Pirineus on hi havia la població amb el major nombre d'impactes d'allaus, Barèges, també a Bigorra, on hi consten 33 episodis, amb un total de 26 víctimes mortals. Sense anar més lluny, fa dos hiverns, un pàrquing d'aquesta població va quedar totalment enterrat amb vehicles inclosos, per una allau, afortunadament sense víctimes.

També a casa nostra, al llarg del temps, alguns pobles, veïnats o bordes, van haver de canviar d'ubicació a causa de les allaus que, o els van destruir completament o en van afectar una part. La tasca efectuada durant anys per Pere Rodés i pel Grup d'Allaus de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya de recopilació de dades relatives a accidents d'allaus ha permès donar a conèixer algunes catàstrofes ocorregudes. Els primers registres trobats daten de l'edat mitjana i n'anem trobant fins a l'actualitat. Les referències no són molt precises, però sovint indiquen el nombre de víctimes mortals. Entre aquestes, destaquen la destrucció parcial de les poblacions de Gessa i Unha, a la Vall d'Aran, el 1600, amb 15 morts, mentre que el 1604 té lloc la destrucció de Plau (situat just al costat de l'actual Tavascan, Pallars Sobirà), de la qual només se salven 11 persones (no se sap quantes en van morir).

PERE OLLER

Restes de l'antic poble d'Àrreu (Pallars Sobirà), abandonat després d'una allau el 1803.

Un altre poble que també queda abandonat amb posterioritat a la seva destrucció és Àrreu, el 1803, on s'han registrat 17 víctimes mortals. L'episodi més catastròfic, però, és el 5 d'abril de 1855, que afectà principalment la vall de Toran (Vall d'Aran). Una forta tempesta de neu en plena primavera provoca fins a 57 víctimes mortals, la majoria en ser destruïdes les cases on s'havien refugiat per les allaus. En aquest episodi, en total hi ha constància de la destrucció de 58 cases. Caldes de Boí i Senet (Alta Ribagorça) i Garòs i Bossost (Vall d'Aran) són altres poblacions on s'han registrat danys importants.

També a Aragó és ben conegut l'episodi de 1915 (l'any passat en va ser el centenari), que afecta especialment l'estació internacional de Canfranc i el balneari de Panticosa, i que va destruir completament dos edificis, entre molts altres danys. I és que les allaus, històricament, han tingut una incidència molt important al llarg de la serralada pirinenca, malgrat que aquest risc és avui dia encara poc conegut. Els episodis aquí indicats són excepcionals, molt poc freqüents, però cal considerar-los a l'hora de planificar el territori, ja que allà on tenim constància de la seva ocurrència, és probable que es tornin a repetir.

ARA FA QUARANTA-SIS ANYS...

La protecció del medi subterrani

En el número 653 (febrer de 1971) Oleguer Escolà va publicar un article sobre la protecció de les coves, seguint l'esperit del Centre Excursionista de Catalunya per tot allò que fa referència a la conservació de la natura. Amb el títol «¿Es poden protegir les coves?» es feia un clam contra la destrucció de les cavitats subterrànies, que podem estendre fins avui dia. Vegem-ne alguns fragments.

IMATGE ACTUAL DE LA BRUTÍCIA A LA COVA C D'OLOPTE, A LA CERDANYA. (ALFRED MONTSERRAT)

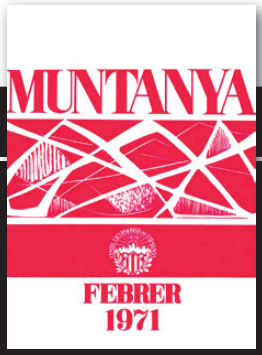

No ha estat fins fa poc que hem començat a prendre consciència que ha arribat el moment de defensar les coves contra nosaltres mateixos. Fins no fa pas massa, l'espeleologia era una cosa minoritària, que no oferia perill de pol·lució ni de destrucció de cap mena. Però ja hem pogut assistir a una massificació de l'espeleologia que es traeix per les cues davant de les cavitats clàssiques, la coincidència de tres o quatre sortides de curset a un mateix avenc, els munts de carbur, de papers, de plàstic...

Va començar amb l'espeleologia i abans amb la indignació d'alguns per la destrossa de concrecions d'algunes coves, la moda més acusada durant el romanticisme de decorar els jardins amb estalactites (...), va continuar amb els esforços d'E. A. Martel que van fer possible la promulgació d'una llei a França prohibint llençar animals morts als avencs, possiblement una de les lleis que ha sofert i sofreix més violacions. Avui les coves i els avencs tenen dos enemics principals: les urbanitzacions i els espeleòlegs.

Per a la conservació de les coves la National Speleological Society dels EUA creu que les coves tenen un valor únicament científic, recreatiu i escènic; que aquests valors estan compromesos per la poca cura i el vandalisme intencionats; que aquests valors una vegada perduts no poden ser recuperats i la responsabilitat per protegir les coves han de prendre-la sobre si mateixos els qui les estudien i en gaudeixen.

Potser fóra bo que, quaranta-sis anys després d'aquestes reflexions, les posem a la pràctica definitivament.

T. VIVES

Viatges i trekkings pel Sahel i per tot Àfrica

Rutes guiades amb grup o en privat

Diferents formes de viatjar a l'Àfrica per gaudir d'aquest continent, proper i desconegut alhora.

independents & trekkings
viatges viajes travels

Viatges Independents & Trekkings
Av. Diagonal, 337
08037 Barcelona
Tel. 934 543 703
www.viatgesindependents.cat

CORDA BEAL VIRUS 10 mm

Una corda d'alt rendiment i molt polivalent per a ús simple

La VIRUS 10 funciona perfectament i en qualsevol condició amb la majoria d'aparells asseguradors. El seu diàmetre, ni massa gruixut ni massa fi, proporciona control i fluïdesa a través dels mosquetons, a més a més de durabilitat.

Incorpora un tractament Thermofluid per infraroigs amb el qual Beal estabilitza i reforça l'homogeneïtat de les fibres de la funda. El resultat: una corda més compacta i molt més manejable. Excel·lent amortiment de la caiguda gràcies a la força de xoc baixa (7,8 kN).

Fabricació respectuosa amb el medi ambient per incorporar fils de niló sense tractaments químics.

PVP 70 m: 118 €.

www.beal-planet.com

www.grivel.com

MOSQUETÓ D'ASSEGURANÇA GRIVEL

Avantatges de tancament Twin Gate

Mosquetó d'assegurança, forjat en calent, i amb un segon tancament de barnilla per aïllar l'anella ventral durant l'assegurança o el ràpel. Seguretat extra, l'anella ventral queda sempre tancada i en posició correcta, fins i tot amb el tancament del mosquetó obert.

Funcionament totalment automàtic. Forma arrodonida de gran superfície per a una col·locació millor de la corda i l'anella ventral. Aquest mosquetó està dissenyat per afavorir el pas de la corda i assegurar que l'aparell d'assegurança quedi ben posat. Forma adaptada per fer o desfer fàcilment un nus de pardal.

Diferents camps d'aplicació en assegurança: posicionat en l'anella ventral, en els diferents aparells aseguradors disponibles del mercat o en la cinta de la reunió. Tots els avantatges del tancament Twin Gate patentat per Grivel: a) una sola mà per obrir-lo i tancar-lo, b) un cop instal·lat sempre es manté tancat, i c) impossible que pugui quedar obert.

PVP: 20,90 €.

SABATILLA DE TRAIL TOPO MT2

Les sabatilles esportives MT2 són sinònim de confort, prestacions i polivalència en tot tipus de terreny trail

El tall incorpora una reixeta molt transpirable amb reforços sobreimpresos per aportar estabilitat i evitar zones de fregament sense comprometre la lleugeresa. Tenen una llengüeta amb una molla perquè s'ajusti millor; la zona de la puntera és àmplia perquè els dits s'expandeixin i obtingin una distribució de forces més bona.

Plataforma de 23 mm per a un amortiment perfecte en terreny irregular, sense sacrificar flexibilitat, tacte i resposta ràpida. El taló i la zona mitjana de la planta rodegen el peu perquè la sabatilla acompanyi la petjada.

La sola exterior està formada per tacs de tracció multidireccionals, i amb canals per facilitar la flexió en la punta i l'expulsió del fang i disseny específic que optimitza la zona de contacte amb el terra i garanteix més durabilitat i adherència. Disponible per a home i dona.

PVP: 113,80 €.

www.topoathletic.com

Dues rutes amb història pel Baix Camp

Pels municipis d'Alforja i Arbolí

Text: **Miquel Garriga**

Dues rutes circulars que travessen les muntanyes de Puigcerver i el puig de Gallicant, però que alhora s'endinsen en la història i la cultura d'Alforja i Arbolí i ens transmeten l'essència d'una part del Camp de Tarragona.

La caseria de Gallicant està situada en un bell replà del vessant nord del puig de Gallicant. THINKSTOCK

L'excursionisme no és només caminar, és molt més: és conèixer la terra per on caminem, per comprendre-la i estimar-la. És descobrir l'entorn, gaudir dels paisatges i de la terra, però també redescobrir la història dels indrets que trepitgem.

Per això, les dues rutes que us proposem pels municipis d'Alforja i Arbolí, també permeten conèixer la veritable essència del Baix Camp. Dues excursions ideals per encadenar en un cap de setmana de primavera, abans que no arribi l'estiu.

La vila d'Alforja, situada al centre de la vall emmarcada pels cingles d'Arbolí i de la serra de la Mussara al nord, i per les muntanyes del Mirador o del Molló (915 m) al límit del Priorat, i del Puigcerver (831 m) a l'oest, és dalt d'un petit turó (374 m), a l'esquerra de la riera. És un terreny que està format per bosc i botja i amb algunes zones cultivades.

El municipi d'Arbolí limita amb els termes d'Alforja, Vilaplana i la Febró, ja al sector sud-oest de les muntanyes de Prades, que arriben als 1.009 m amb el puig de Gallicant, i donen al territori un caràcter molt trencat i accidentat. El poble d'Arbolí queda enclotat i arrecerat en una llenca plana entre el serrat dels Colls i el barranc d'Arbolí.

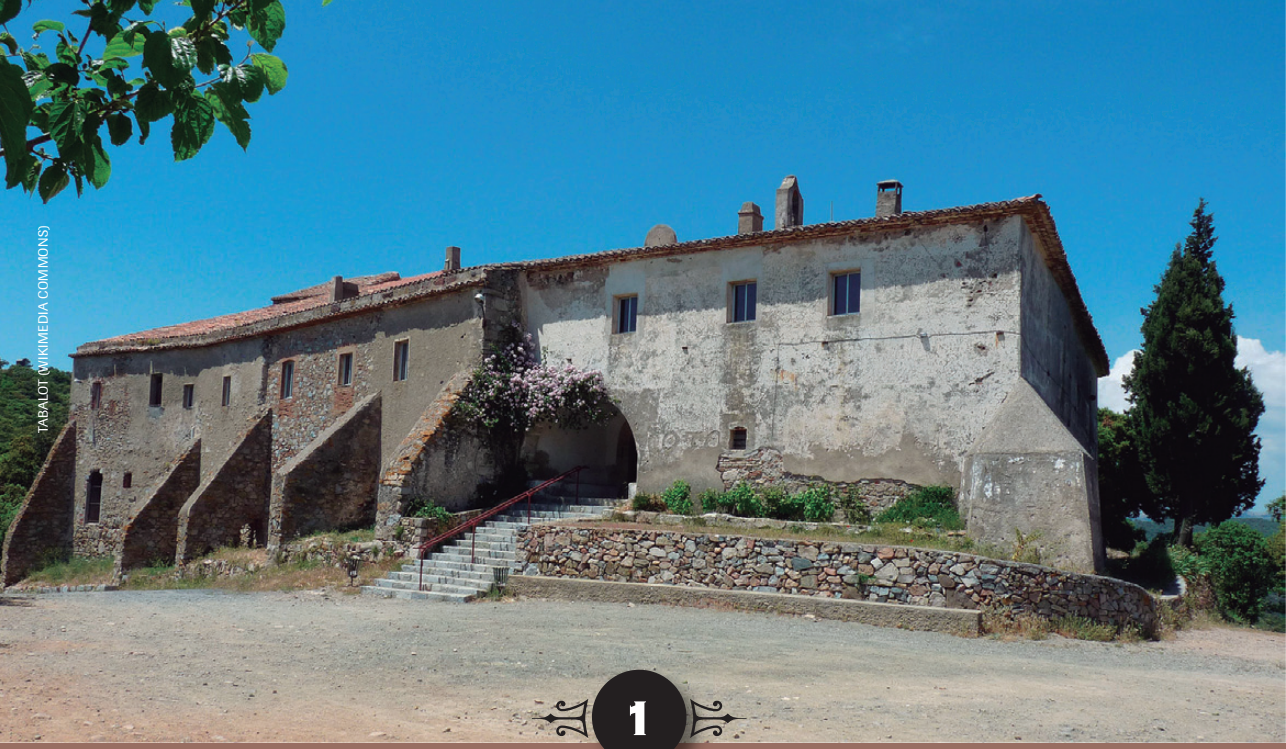

TABALOT (WIKIMEDIA COMMONS)

1

D'Alforja al santuari de Puigcerver

El nom d'Alforja ve de l'àrab *al-furja*. El lingüista Joan Coromines diu que és un dels topònims amb un vessant geogràfic més remarcable, perquè l'arrel aràbiga *alfurg* o *al-furja* vol dir 'l'obertura', 'la separació', i sobretot, 'portell, obertura practicada per donar pas', i així aquesta vila se situa en el coll d'Alforja, que uneix Reus o el Camp amb el Priorat.

A dalt: El santuari de Puigcerver.

LA VILA D'ALFORJA

Comencem la sortida des d'Alforja. Podem deixar els vehicles als afores de la vila, ja que a l'interior no hi ha gaires llocs per aparcar.

La història ens diu que el lloc d'Alforja prové d'una masia àrab des d'on s'explotaven les mines d'argent. El 1158 el comte Ramon Berenguer IV atorgà la carta de poblament en favor de Ramon Ganegot, amb l'obligació de crear-hi una vila per garantir el control i el domini de les serres de Prades i Siurana, tot just ocupades. La població també va comptar amb un nombrós call, documentat entre 1283 i 1393, moment en què es van produir diversos aldarulls contra el jueus, fet que va provocar que Alforja hagués de comprar el perdó reial a Joan I.

Entrem dins d'Alforja passant per la magnífica plaça porxada del Mercadal. Després arribem a l'església parroquial, dedicada a Sant Miquel, d'estil barroc del segle XVII, que està protegida com a bé cultural d'interès local. És un edifici de planta rectangular d'una nau amb capelles laterals. La porta és renaixentista. La torre del campanar té més de 50 m d'altura i està feta de pedra calcària del cingle Blanc d'Arbolí, probablement. El rellotge es va col·locar l'any 1876. L'església original, però, és molt més antiga, del romànic, ja que és esmentada l'any 1154 en una butlla d'Anastasi IV, com un dels béns assignats a la mitra de Tarragona.

La història del poble està plena de moviments ideològics diversos des de la Guerra del Francès. Per exemple, destaca l'afusellament el 1834 del cap carlí conegut com el *Vicari d'Alforja*; però que el 1840 uns grups carlins van matar 29 voluntaris isabelins de la població. Una mica abans, el 1827, els matiners de Joan Rafí hi havien instal·lat la seva junta de corregiment.

A la sortida del poble, baixem cap a la riera d'Alforja, on trobem la creu de terme. Seguim, sempre la riera en direcció a ponent. La pista planeja i passa entre vegetació de ribera. Aquest camí està tot envoltat de canyissars. Avui notem el vent fort; però és mestral i la serra de Puigcerver ens protegeix. Uns 40 minuts després de començar, el camí ha començat a pujar una mica més pel barranc de la Canaleta. Aquest camí, després d'uns quants revolts a prop del coll de Cortiella, ens permet arribar al santuari de Puigcerver. Haurem caminat uns 9 km i estem a 780 m d'altitud.

EL SANTUARI DE PUIGCERVER

El conjunt del santuari de Puigcerver, al límit del terme amb el de Riudecols, està integrat per diversos edificis que s'han anat construint al llarg dels segles. Al pati hi ha un pou cobert amb un teulat de ceràmica i amb una roda de ferro a un costat, que serveix per treure l'aigua. L'edifici pren el seu nom del cim del Puigcerver (831 m), no gaire llunyà, que vol dir 'muntanya de cérvols' (del llatí vg. PODIU CERVARIU). És una nau llarga i estreta, amb cambril restaurat, des d'on presideix la imatge de la Mare de Déu de Puigcerver. És de gran devoció popular i per la seva situació geogràfica sempre ha estat motiu de rivalitat entre els habitants d'Alforja i de Riudecols.

El santuari fou alçat per Pere dels Arcs, en compliment del testament dels seus pares, que n'arribà a veure alçada la capella (1243), però no fou engrandit fins al segle XVII, tot i que les obres no s'acabaren fins al 1620. La primera guerra carlina hi féu estralls i s'hagué de refer el 1859 i el 1863, encara que noves lluites el destruirien. Fou restaurat l'any 1882. L'antiga imatge de la Verge, que també diu la llegenda que fou trobada per un pastor, com tantes altres, va ser destruïda el 1936 pels revolucionaris en esclatar la guerra civil.

Segons la tradició, fins a finals del segle XIX

MIQUEL GARRIGA

Els porxos de la plaça del Mercadal d'Alforja.

MIQUEL GARRIGA

Caminant entre canyissars, entre Alforja i el santuari de Puigcerver.

MIQUEL GARRIGA

hi havia el costum d'encendre grans fogueres durant la nit de Sant Joan en aquest indret. Per això, el folklorista Joan Amades ha deduït l'existència d'un culte precristià. Avui dia, però, l'excursionista trobarà al santuari de Puigcerver un agradable bar, obert tots els dies de la setmana.

LA RUTA DEL CARRASCLET I LA CREU DE FORMATGE

Baixem, anant una mica en la direcció per on hem vingut, però girem a la dreta per una pista descendent. Un pal indicador ens diu que aquest és un punt de la ruta del Carrasclet. El *Carrasclet* o *Carrasquet* va ser el nom que es va donar al soldat, fuseller de muntanya, partidari de la causa austriacista durant la Guerra de Successió espanyola. En realitat es deia Pere Joan Barceló i Anguera, nascut a Capçanes l'any 1682, i mort a Breisach el Vell el 1743. Aquest sobrenom li ve de la seva professió, ja que era carboner venedor de carrascles (a Capçanes hi ha un monument al personatge). Cal dir que el duc de Berwick li atorgà el rang de coronel, un cop Barcelona va caure, amb la finalitat que seguís actuant amb la guerrilla. Es va exiliar a Viena i, sent militar de tropes regulars de l'exèrcit austríac, va morir en combat el 4 de setembre de 1743.

GUSTAU ERILL (WIKIMEDIA COMMONS)

Pati i pou al santuari de Puigcever. A baix: Monument al Carrasclet, a Capçanes.

La pista, que és molt agradable, va baixant en direcció aproximada cap a l'est. El pendent s'aplana una mica i arribem a un replà que fa de coll on hi ha una creu, coneguda popularment com *la creu de Formatge*. En aquest indret es formava la processó que anava al santuari de Puigcerver, amb pelegrins d'Alforja i Riudecols, tots els 5 d'agost, per la festivitat de la Mare de Déu de Puigcerver. La creu és situada en un dels pocs replans del camí, i el seu nom singular fa referència a un senyal, una creu de terme, però l'origen del nom és desconegut. La creu fou destruïda l'any 1936, i l'actual és feta de pedra sorrenca, i fou una donació de l'escultor local, Josep Rull Marco a la dècada de 1990.

De fet, és una de les creus de terme més conegudes pels excursionistes del Baix Camp. Recordem que les creus de terme són monuments de pedra en forma de creu que servien per indicar el lloc on s'acabava el terme d'un poble o d'una ciutat. Acostumen a tenir un basament del qual s'alça la columna que acaba en un nus o llanterna que fa de suport a la creu dalt del tot. La nostra creu de Formatge té quatre cares.

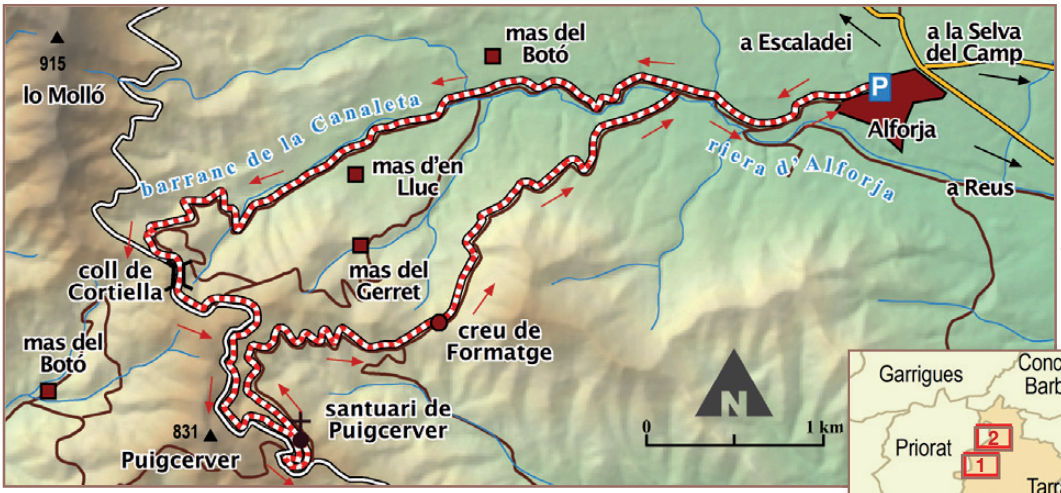

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

La creu de terme popularment coneguda com la **creu de Formatge.**

Ruta per a GPS

MIQUEL GARRIGA

RUTA 1: ALFORJA - SANTUARI DE PUIGCERVER

Itinerari: Alforja, coll de Cortiella, santuari de Puigcerver, creu de Formatge, Alforja.
Recorregut: 16 km
Desnivell: +565 m, -565 m
Temps de camí: 5 h

Seguim baixant amb bones vistes de la vall d'Alforja i del cingle Blanc, a l'altre costat. La vall queda entre els cingles d'Arbolí, i més enllà els de la Mussara i la serra, per on baixem, al sud, formada pels cims de Puigcerver i la punta Alta. Finalment arribem novament a Alforja.

Les històriques discussions entre pobles veïns em fa venir a la memòria una antiga dita popular: «D'Alforja, solament, ni la vila ni la gent». Ara bé, avui dia, us puc assegurar que no tindreu cap problema amb la vila ni amb els vilatans. Tot i que encara la gent dels pobles veïns diuen, per riure, que «a Alforja tenen el campanar tort», i els d'Alforja contesten: «Només l'hi veieu els dissabtes» (perquè és el dia que se solen embriagar). ¡Que n'és de divertida, la cultura popular!

M. LLUÏSA (WIKIMEDIA COMMONS)

2

D'Arbolí al puig Gallicant, el riu dels Gorgs i el grau de Vincabrer

El municipi d'Arbolí limita amb el terme d'Alforja, ja a les muntanyes de Prades, amb el despoblat de Gallicant, un llogaret situat en un replà del puig de Gallicant (1.009 m). El poble d'Arbolí també té un origen sarraí.

EL POBLE D'ARBOLÍ

El punt d'inici de l'excursió és al bonic poble d'Arbolí, que disposa d'un petit i còmode aparcament abans de l'entrada. La població queda enclotada en una llenca plana entre el serrat dels Colls i el barranc d'Arbolí. L'edifici més important és l'església de Sant Andreu, d'estil neoclàssic, de tres naus amb cor i un campanar. L'any 1936 va ser cremada i convertida en quadra. Ca l'Arrel és considera la casa més antiga del poble.

És molt probable també que Arbolí sigui un lloc d'origen aràbic. El nom segurament és antroponímic; apareix documentat l'any 1262 com a *Herbulino*, fins que al 1600 ja era escrit *Arbolí*. Al segle XIII hi havia una comuna càtara. Era un lloc pobre, ja que el 1280 fou declarat exempt perquè no havia aconseguit la quantitat necessària per pagar les dècimes (impostos). El 1324 passà a formar part del comtat de Prades, que després passaria als ducs de Cardona i d'aquests als Medinacelli. Ja al segle XIX, la gent del poble va participar en la revolta dels Malcontents, l'alçament armat promogut el 1827 pels ultrareialistes, que consideraven massa suau la política repressiva de Ferran VII contra els liberals.

A dalt: L'ermita de sant Pau d'Arbolí.

Deixem, doncs, el poble i seguim primer el GR i després el PR. Aviat el camí es veu empedrat i en un bon tram molt ben conservat: és l'antic camí de ferradura que anava des d'Arbolí fins al poble de Gallicant.

GALLICANT

A l'altra banda del torrent d'Arbolí hi ha els pedregams de l'Esquelet. Pugem el desnivell decidit de la costa de Sant Pau. Tenim unes vistes magnífiques de Siurana de Prades, poble

enlairat damunt d'una cinglera de roca calcària, inconfusible, el darrer reducte musulmà de Catalunya. Al darrere s'estén, magnífica i immensa, la serra del Montsant.

A partir del serrat dels Colls, el camí s'aplana i continua en direcció a nord-est, començant a girar a l'esquerra de l'ample puig de Gallicant (1.009 m), damunt la vall del riu Siurana. A l'esquerra anem veient l'antic poble de Gallicant, avui totalment rònec, format per mitja dotzena de cases. Un sender poc visible, però fàcil intuir, ens fa anar tirant amunt, fins que arribem dalt d'aquest puig. El cim és planer. Hi ha un pal geodèsic i un curiós pessebre.

Desfem el camí de pujada al puig i arribem a Gallicant, on pararem a fer un mos, a recer del vent. És una imatge molt impactant veure els esquelets de les cases, de les quals en sabem alguns noms: cal Sargantana, cal Matillo, ca l'Anyep, cal Bodro, cal Casat, cal Manuel, ca l'Estudiantó, cal Joanet i ca l'Estudiant. El poble ja era esmentat el 1158 com *podium Gallicantum*, en una carta de donació de l'Albiol. Durant anys va ser parròquia d'Arbolí, cosa que explica el camí tant ben fet pel qual hem pujat. L'indret estava habitat fins a la guerra civil espanyola, però després de 1939 va quedar totalment abandonat.

MIQUEL GARRIGA

Arribada al poble abandonat de Gallicant.

El nom de *Gallicant* podria estar relacionat amb altres topònims del castellà (*Gallocanta*) o del francès (*Chantecoq*). De fet, és un nom al·lusiu a la posició enlairada d'aquest nucli de població, esmentada segons Coromines d'una forma metafòrica: GALLI CANTUS 'el cant del

El poble d'Arbolí queda arrecerat en una llenca entre el serrat dels Colls i el barranc d'Arbolí.

MIQUEL GARRIGA

MIQUEL GARRIGA

El Gorguet, un bell clot enmig d'un corrent d'aigües cristal·lines.

gall', expressant l'indret prominent des d'on se sent el primer cant del gall a l'alba. I és que el poble és una talaia perfecta, de visió panorà-mica. En aquesta moment, podem gaudir d'una ample vista del Montsant, amb restes de la neu dalt de la roca Corbatera, el poble encimbellat de Siurana i més enllà, a la plana, la vila de Cornudella.

EL CAMÍ DE L'AIGUA: EL GORGS I EL SIURANA

Un pal indicador ens informa per on hem de seguir. Aviat el camí baixa més decidit per anar al torrent de Canaleta fins a arribar a un punt estret, en què el camí segueix cap a l'esquerra. Però cal seguir a la dreta, fixant-nos amb els senyals per passar l'aigua que baixa. A l'esquerra tenim els forats força interessants de les roques treballades per l'aigua.

Passem el Gorguet, el Gorg i més enllà, amb un mirador amb baranes de fusta, el gorg de la Febró. En aquest punt creuem a l'altre vessant, on segueix el camí senyalitzat amb marques blaves i grogues. Algun tram de baixada forta, però que es va fent bé, fins que arribem a la llera del riu Siurana. Com que es tracta d'un riu amb un embassament controlat, normalment s'hauria de passar bé; però cal buscar el punt més adequat i mirar de no perdre de vista els senyals del camí. A la dreta de la marxa, i també del sentit de les aigües, hi ha el molí paperer de l'Esquirola. Quan el molí va deixar de funcionar, el lloc va esdevenir una masia, reformada el 1940, tot que l'antic molí encara s'aguanta dret, però abandonat. Aquest molí ja s'esmentava en una de les guies de l'excursionista il·lustre Artur Osona (1840-1901), on descriu l'itinerari que condueix de la Febró a Cornudella pel riu de Siurana. Certament, ens trobem davant d'un paratge molt agradable.

Deixant l'Esquirola, en pocs metres pugem a una pista que resulta ser l'antic camí ral que anava a Siurana i que, en època romana, potser era una via adjacent a la via Augusta. Per aquesta pista arribem al el mas d'en Candi, que queda a l'esquerra i penjat damunt del riu. L'Esquirola i el mas d'en Candi són les dues úniques cases senceres que es poden trobar a la vora del riu, entre la presa del Siurana i la petita vila de la Febró.

EL GRAU DE VINCABRER I LOS CASTILLEJOS

Deixem la pista i anem cap a l'esquerra. Tornem a passar el Siurana i ens enfilem ja decididament bosc amunt, per tal de superar el grau de Vincabrer, que no és pas gens complicat de passar. De fet, només és una pujada força dreta de camí boscós. En acabat, arribem a un lloc on es veu una casa feta amb troncs i pedra amb diversos rètols. A dalt de tot, trobem una pista amable que ens duu fins al costat del mas del Salin, amb cinc o sis gossos que borden des de les seves casetes, i des d'on una dona ens saluda «¡Adéu, que vagi bé!».

Pel camí encara podem veure els plans on hi havia el campament militar de Los Castillejos, novel·lat en el magnífic llibre d'ambient militar *No tornarem mai més*, de Ramon Solsona. El 1950 es va inaugurar a les Pinedes aquest campament, estès també per terres de la Febró i de la Mussara, destinat a les milícies universitàries i que arribà a albergar 4.000 homes a l'estiu. L'any 2001 va ser clausurat.

Acabem aquesta etapa a l'ermita de Sant Pau d'Arbolí.

L'ERMITA DE SANT PAU D'ARBOLÍ

Situada al serrat dels Colls, per damunt del poble d'Arbolí, l'edifici actual està format per una capella petita de planta rectangular, bastit de paredat arrebossat de dues plantes. El pis superior és l'habitatge de l'ermità (avui hi ha una ermitana, que es diu Amparo). La façana presenta una porta amb dues finestrelles, un ull de bou i un campanar d'espadanya. També hi ha una porta que duu a una cova, origen de la tradició eremítica, que remunta al segle XIII. El 1927 fou reconstruïda totalment, i el 1936 fou cremat el retaule, però la imatge es va salvar i es guarda actualment a Arbolí.

Aquesta ermita és dedicada a Pau, col·laborador dels apòstols, conegut també amb el nom de *Saule, Pau de Tars* o *l'Apòstol dels gentils*. Va néixer a Tars (Cilícia) vers l'any 7 i va morir decapitat a Roma, en ser apressat durant les revoltes i persecucions de Neró contra els cristians, i sepultat vora la via Ostiense, vers el 67. Pau fou un dels personatges que van contribuir més decisivament a l'expansió del cristianisme en el món grecoromà.

RUTA 2: ARBOLÍ - GALLICANT - RIU SIURANA

Itinerari: Arbolí, puig de Gallicant, riu dels Gorgs, riu Siurana, grau de Vincabrer, ermita de Sant Pau, Arbolí.
Recorregut: 14 km
Desnivell: +700 m, -700 m
Temps de camí: 5 h

Ruta per a GPS

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

THINKSTOCK

El Matterhorn o mont Cerví (4.478 m), l'imponent sentinella de la darrera etapa de la ruta.

Chamonix-Zermatt,
l'alta ruta sense esquís

Text i fotografia: **Dani Agudo**

Aquesta variant ens presenta un nou aspecte de l'alta ruta Chamonix-Zermatt, més dura i més directa, amb més alçada. Una experiència que combina la resistència física amb l'alpinisme clàssic, per fer a peu a l'estiu, creuant glaceres i colls de més de 3.000 metres.

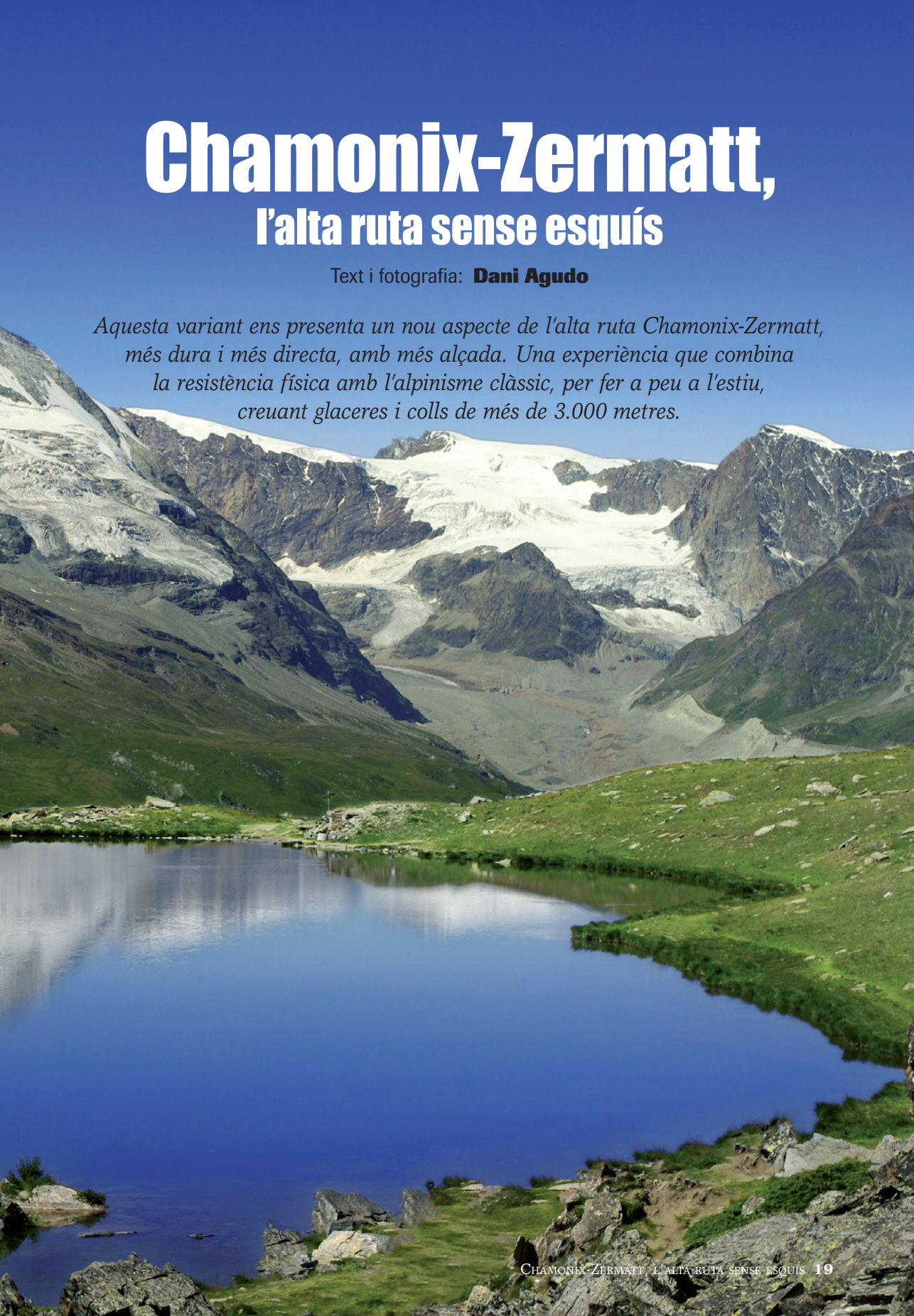

Hi ha molta bibliografia sobre l'alta ruta Chamonix-Zermatt amb esquís, però gairebé no n'hi ha gens si es vol fer a peu a l'estiu. En cinc dies, del 30 de juliol al 3 d'agost de 2013, amb en Marc Solé, el meu company de cordada, vam creuar una dotzena de glaceres i vuit colls de més de tres mil metres. En total, vam caminar 110 km, amb 8.850 m de desnivell positiu i 8.300 m de negatius. L'església de Chamonix va ser l'inici, i l'església de Zermatt l'arribada. Diuen que aquesta és la ruta autèntica, la més directa, la de més alçada. De fet, és una experiència que barreja resistència física i alpinisme clàssic.

Diuen que és la ruta autèntica, la més directa, la de més alçada

CHAMONIX, 29 DE JULIOL

Torno a ser a Chamonix i aquesta vegada els nervis s'apoderen de mi. Fa mesos que repasso els mapes de forma obsessiva. Segueixo la línia que jo mateix he dibuixat amb llapis. És el dibuix de la primera etapa entre Chamonix i el petit poble suís de La Fouly. No vull ni pensar en la resta de dies que haurem de fer fins a Zermatt. La idea d'unir aquestes dues poblacions dels Alps ve de molt enllà, dels antics muntanyencs, suposo. Ells les van convertir en el bressol de l'alpinisme i van buscar camins per unir-les. Nosaltres només n'hem triat un, però als Alps totes les rutes són incertes. I els dubtes m'assalten.

Sopem un plat de pasta en una terrassa del centre. Demà al matí ens llevarem a les 4:30 per intentar arribar a Suïssa. Només he trobat ressenyes per a esquiadors que hi van durant l'hivern i la primavera. Cap informació sobre l'estat de la ruta a l'estiu. M'imagino que les glaceres estaran bastant despullades, deixant veure un bon nombre d'esquerdes. També em faig preguntes sobre l'estat d'alguns colls. Si la neu recula, pot ser difícil superar-los. I si invertim massa estona en algun pas, potser no arribarem a temps al nostre destí.

Esquerda a la glacera d'Argentière, en direcció al coll de Chardonnet.

La nit és una amenaça quan vols fer llargues distàncies als Alps. Al final, com sempre a la muntanya, només sortirem de dubtes quan veiem el camí amb els nostres ulls. Després podrem decidir. Si ens quedem a casa no sabrem si el que havíem imaginat era possible.

Un cop més, em vénen al cap les paraules de Jack Kerouac: «Perquè al final no recordaràs el temps que vas passar en una oficina o tallant la gespa. Escala aquesta maleïda muntanya».

ETAPA 1
DE CHAMONIX AL REFUGI L'A NEUVE, 30 DE JULIOL

Són les cinc del matí i ens fem una foto davant l'església de Chamonix. De seguida comencem a caminar i no ho deixarem de fer fins a les vuit del vespre. El cert és que avui no arribarem a La Fouly, tal com teníem previst. Haurem de parar al refugi suís de l'A Neuve, a dues hores del nostre destí. Les sensacions i records d'aquesta jornada ens acompanyaran tota la vida.

El camí que surt de Chamonix va paral·lel a la via de tren, en direcció a Argentière. La foscor i les llums dels fanals ens acompanyen durant aquest primer tram, que ens portarà fins als boscos de Les Bois. Aquí comença una forta pujada cap a l'estació d'esquí dels Grands Montets. Ja és de dia i ens toca el sol, però al darrere, Chamonix encara queda a l'ombra. Ens acostem a l'espectacular glacera d'Argentière, on totes les meves preguntes començaran a tenir resposta. En aquest punt és millor seguir pel marge esquerre de la llengua de glaç sense creuar-la, i arribar just davant del coll de Chardonnet (3.325 m) per passar a l'altre cantó i endinsar-se a la glacera de Chardonnet.

La pujada fins al coll de Chardonnet ja és a ple sol. Les condicions són dures i ens veiem obligats a esquivar i saltar esquerdes més o menys visibles. Fa estona que la corda és necessària per evitar ensurts. Quan arribem a dalt ja hem completat 2.300 m de desnivell positiu. Aquí muntem fins a tres ràpels per poder baixar a l'altra banda del coll. La falta de neu ha deixat una canal de fang i pedra al descobert que no es podria baixar sense la corda de 30 m que portem.

Pujant al coll de Chardonnet, amb la glacera d'Argentière al fons.

A partir d'aquest punt tornem a caminar encordats en direcció al coll de Grand Lui. La vall està completament nevada i torna a amagar les esquerdes, que se superen amb més o menys facilitat. Per evitar-les ens guiem per les diferents tonalitats del blanc de la neu. A mà dreta deixarem el coll de l'A Neuve i tot seguit, també a mà dreta, vindrà el coll de Grand Lui (3.400 m). Cap allà ens dirigim amb l'angoixa de fer tard. El meu company de cordada es posa al davant per marcar un ritme fort. El segueixo com puc i tornem a guanyar alçada en poc temps.

LES CONDICIONS SÓN DURES I ENS VEIEM OBLIGATS A ESQUIVAR I SALTAR ESQUERDES MÉS O MENYS VISIBLES

El coll de Chardonnet des de l'altra banda, un cop superat amb tres ràpels.

El coll de Grand Lui és més complicat del que pensàvem, sobretot per la falta de neu. Els últims deu metres són de roca i els haurem de pujar grimpant. Grimpant o escalant. Jo diria que aquí el pas era de II o III grau. A l'altra banda, la baixada és bastant dreta, però més senzilla. De seguida baixem els metres més complicats i arribem al refugi. Han estat quinze hores totalment solitàries, amb els passos més tècnics de tota la ruta fins a Zermatt. Al refugi, quan diem que venim de Chamonix fan cara d'espant.

Al refugi, quan diem que venim de Chamonix fan cara d'espant

ETAPA 2

DEL REFUGI L'A NEUVE A BOURG-SAINT-PIERRE, 31 DE JULIOL

Comencem a caminar a dos quarts de sis del matí. Avui trigarem dotze hores en completar una etapa de menys alçada, on ni tan sols haurem d'utilitzar els grampons. Primer baixem fins al petit poble de La Fouly i després pugem un fort desnivell per arribar al coll de Basset (2.700 m). Un cop a dalt, baixem a la vall i a mà dreta tornem a pujar fins al coll de Nevé de la Rousse. Un cop aquí remuntem la cresta que ens queda a mà esquerra. És la punta del Gros Six (2.800 m); just a darrere hi ha la vall dels Planards, que ens portarà fins al poble de Bourg-Saint-Pierre.

La ressenya d'aquesta etapa és curta, però és que l'itinerari no té cap complicació més enllà de saber reconèixer els colls que cal superar. Després de la jornada d'ahir, s'agraeix una caminada sense neu, encara que les dotze hores es fan llarguíssimes. A Bourg-Saint-Pierre hi ha dos albergs per sopar i dormir, però no hi ha supermercat si es vol comprar menjar per al dia següent. Nosaltres portàvem l'aliment just del dia, així que vam comprar menjar al mateix alberg.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

ETAPA 3

DE BOURG-SAINT-PIERRE AL REFUGI DE CHANRION, 1 D'AGOST

El tercer dia torna a ser tècnic i, per variar, molt llarg. Començarem a les cinc del matí i arribarem a les sis de la tarda. Tretze hores en les quals el més important és arribar aviat al planell de Couloir. Per això, a les nou del matí, ja havíem fet la forta pujada fins al refugi de Valsorey, on ens vam col·locar l'arnès i els grampons. Mirant enrere, des d'aquí, la vista del Mont Blanc és fabulosa. Fa dos dies que el deixem enrere, però manté la seva omnipresència.

Al planell de Couloir (3.600 m) s'hi ha d'arribar d'hora per evitar la caiguda de pedres. La calor fa empitjorar les condicions de la neu i el pendent és tan fort que agraeixes la duresa del gel quan claves les puntes dels grampons. El pas és complicat, i per evitar la paret més vertical ens veiem a obligats a fer un llarg flanqueig. Portem un piolet cadascú, però aquí hauria anat

MIRANT ENRERE, DES D'AQUÍ, LA VISTA DEL MONT BLANC ÉS FABULOSA

La segona etapa, pujant cap al coll de Basset.

bé tenir la parella. Un cop a dalt seguim encordats en direcció al coll de Sonadon (3.500 m), des d'on es veu per primer cop el Matterhorn. Ara mateix, estem més o menys a la meitat de la ruta.

El que queda per davant és una baixada eterna a través de la glacera Durand. La vall és espectacular, però les esquerdes obliguen a mirar on trepitges. El camí per arribar al refugi de Chanrion (2.400 m) és a la dreta de la vall, així que sempre s'haurà de tendir cap a aquest cantó. Neu, gel, roques, herba i finalment s'arriba a baix de tot; però encara caldrà pujar uns 300 m per arribar al refugi. Just a dos quarts de set de la tarda, l'hora de sopar.

La vall és espectacular, però les esquerdes obliguen a mirar on trepitges

ETAPA 4

DEL REFUGI DE CHANRION AL REFUGI DE BOUQUETINS, 2 D'AGOST

Avui decidim suavitzar el ritme. Caminarem vuit hores i mitja fins al refugi lliure de Bouquetins, una bona decisió tenint en compte el cansament acumulat. Sortint de Chanrion ens dirigim a la immensa glacera d'Otemma. Des de bon principi ja no hi ha cap camí marcat. Només una enorme tartera gairebé plana que puja sense adonar-te'n, fins que les pedres deixen entreveure el gel de la glacera que ja estem trepitjant. Més endavant ens posem els grampons i ens encordem per arribar al gran coll de Chermotane, amb el refugi de Vignettes a mà esquerra.

Nosaltres ens dirigim cap a la dreta, cap al coll de l'Eveque (3.500 m), per després baixar per la glacera d'Arolla fins al refugi de Bouque-

El Grand Combin, vist des del Gros Six. En la tercera etapa hi passarem ben a prop.

tins. Aquesta cabana sense guarda ens regala un dels millors moments de la ruta. Trobem fusta per cremar, cuina, llits nets i còmodes, plats, coberts... i el més important: un risotto exquisit. Tant de bo que els refugis lliures dels Pirineus estiguessin tan cuidats.

ETAPA 5
DEL REFUGI DE BOUQUETINS A ZERMATT, 3 D'AGOST

És l'últim dia. Ens llevem a dos quarts de cinc per sortir mitja hora més tard. De nit enfilem encordats la glacera del mont Brulé en direcció al coll del mateix nom. Aquesta va ser l'única vegada que ens vam equivocar. El dia abans, des del refugi, ja havíem debatut sobre quin devia ser el coll que havíem de travessar. Vam descartar el més proper al mont Brulé i ens vam decantar per un que quedava més a l'esquerra. Al final va resultar que encara estava més a l'esquerra del que pensàvem, però això ho vam saber quan vam arribar a dalt del coll i vam veure que darrere hi havia un fort precipici amb més de 1.000 m de caiguda.

Per un moment vam pensar de carenejar fins al coll del costat, però el perill ens va fer recular. Un cop superat l'autèntic coll de Mont Brulé (3.400 m) només vam haver de creuar la glacera Tsa de Tsan fins al coll de Valpelline (3.550 m), un tram ple d'esquerdes que ens acostava definitivament al Matterhorn.

Des d'aquí ja només quedava baixar fins a Zermatt, observant la fabulosa cara nord del Matterhorn i alguns despreniments de seracs.

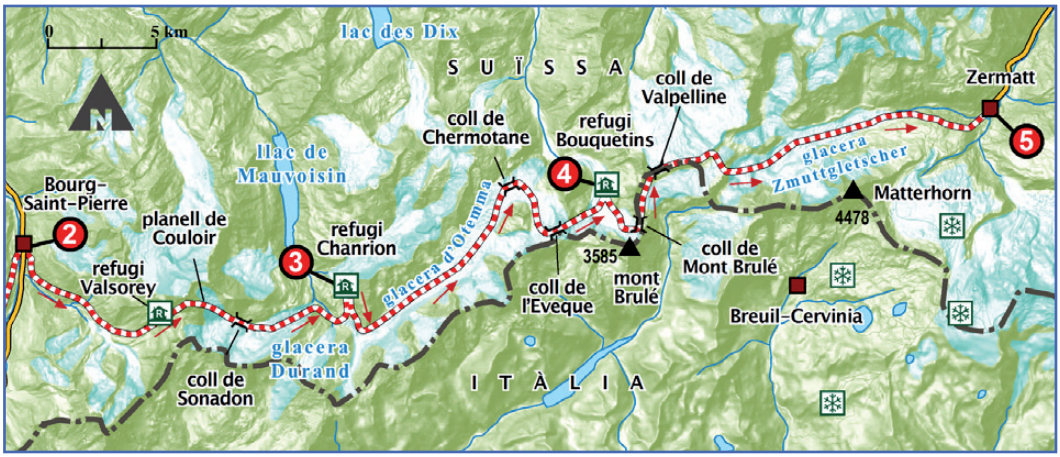

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

El que per als esquiadors pot ser una baixada de poc més d'una hora, per a nosaltres va ser la batalla final. La glacera Zmuttgletscher, amb el Matterhorn a la dreta, és tan espectacular com dura. A diferència de la majoria de les glaceres que havíem travessat, aquesta almenys tenia moltes traces d'altres alpinistes. Un cop s'acaba el gel, les roques són les protagonistes en un descens agònic que no acaba fins que trepitges la pista forestal que porta cap a Zmutt.

La darrera etapa ens apropa al Matterhorn.

Poc abans d'arribar a aquest pintoresc poblet vam parar a beure un refresc en una cabana. Era el brindis de la victòria a poc més d'una

El refugi lliure de Bouquetins, destí del quart dia de ruta.

hora de la meta. El bon temps ens ha acompanyat durant tota la ruta, però just quan arribem a Zermatt comença a ploure amb força. A l'església hi arribem corrents, sota l'aigua i els llamps. Avui hem caminat durant tretze hores. Hem arribat al final.

Els dos dies següents encara ens van quedar forces per pujar el Monte Rosa, a la punta Dufour, però d'aquesta ascensió ja hi ha moltes ressenyes que en parlen.

ETAPES, RUTA I MATERIAL

ETAPES

1a etapa: Chamonix - refugi l'A Neuve / 15 h / +2.800 m; -1.100 m.
2a etapa: Refugi l'A Neuve - Bourg-Saint-Pierre / 12 h / +1.350 m; -2.500 m.
3a etapa: Bourg-Saint-Pierre - refugi de Chanrion / 13 h / +2.400 m / -1.600 m.
4a etapa: refugi de Chanrion - refugi de Bouquetins / 8,5 h / +1.500 m; -900 m.
5a etapa: refugi de Bouquetins - Zermatt / 13 h / +800 m; -2.200 m.

RUTA

Chamonix (1.035 m) - Argentière (1.250 m) - coll de Chardonnet (3.325 m) - coll de la Gran Lui (3.400 m) - La Fouly (1.600 m) - coll de Le Basset (2.700 m) - cim Gros Six (2.800 m) - Bourg-Saint-Pierre (1.600 m) - planell de Couloir (3.600 m) - coll de Sonadón (3.500 m) - refugi Chanrrión (2.400 m) - coll de l'Eveque (3.500 m) - coll de Mont Brulé (3.400 m) - coll de Valpelline (3.550 m) - Zermatt (1.650 m).

MATERIAL

- Corda de 30 metres
- 4 cordinos i una baga
- 4 mosquetons
- piolet
- grampons
- arnès i polaines.

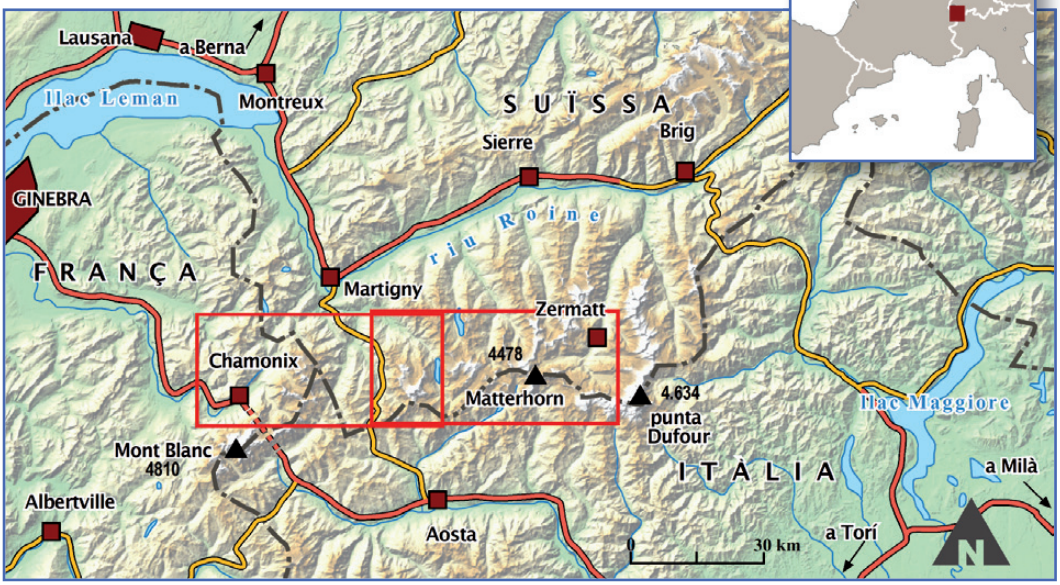

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

ELENA RIVAS

Els esquiadors es preparen per iniciar la cursa al Seljalandsdalur Ski Resort (290 m).

La marató d'esquí de fons de Fossavatn a Islàndia

Text: **Francesc Monsonís** i **Elena Rivas**

La marató d'esquí de Fossavatn, anomenada també Fossavatnsgangan, és una cursa d'esquí de fons que se celebra anualment a Ísafjördur, a l'illa d'Islàndia, en el marc d'una regió poc poblada però farcida de muntanyes escarpades i fiords bellíssims.

A Islàndia, l'estat insular més septentrional d'Europa, posseeix els fiords de l'Oest, altrament coneguts com *West Fjords*, imponents valls glacials entre muntanyes, que formen una gran península a l'extrem nord-oest de l'illa. Ens trobem en un territori molt poc poblat, però amb extraordinaris paisatges escarpats i muntanyes vertiginoses, que s'esberlen en fondàries considerables. El fiord més gran, l'Isafjardardjup, presenta una orografia retallada, formada per altres fiords més petits. En un d'aquests fiords, l'Skutulsfjördur, és on podem trobar la vila d'Ísafjördur, centre neuràlgic de la zona i capital dels fiords de l'oest.

ÍSAFJÖRDUR, EL FIORD DE GEL

Ísafjördur, que vol dir *fiord de gel* en islandès, és una ciutat situada sobre una estreta franja de terra a 66º N, que pren el seu nom, doncs, del fiord, així com passa amb el nom de l'illa mateixa: Islàndia, la terra del gel. Té una població 4.000 habitants i un ambient cosmopolita, sent la vila més gran de la península de Vestfidir, dels fiords de l'Oest. Al centre de la ciutat hi ha nombrosos edificis de fusta i ferro construïts al segle XVIII, quan el seu port va ser de gran importància per als vaixells baleners procedents de Noruega. Hi ha vols diaris des de Reykjavík.

La indústria balenera va desaparèixer el 1989; però actualment la pesca, especialment la de la gamba, i les indústries associades, són la principal font d'ingressos. L'atractiu turístic d'Ísafjördur està relacionat sobretot amb la naturalesa salvatge dels fiords: excursionisme, platges desertes, observació d'ocells, balenes, foques, aurores boreals, etc. Al llarg de la costa trobarem alguns pintorescos pobles pesquers.

WWW.WOLPY.COM

Panoràmica nocturna de la vila d'Ísafjördur.

FRANCESC MONSONÍS

Un tram del recorregut, per damunt del fiords d'Ísafjördur i la ciutat.

WWW.FOSSAVATN.COM

La primera pujada de la Fossavatngangan.

Les muntanyes circumdants permeten a l'hivern una interessant activitat d'esquí, tant de travessia com d'esquí de fons.

Les carreteres són tortuoses i en alguns llocs només s'hi pot accedir amb vaixell o amb avió. A l'hivern l'accés normal es fa amb avió, perquè alguns passos de les carreteres poden estar tallats per la neu, tot i que es netegen un cop per setmana. El clima, malgrat la latitud, no és massa fred, a causa dels corrents provinents del golf. No obstant això, cal estar preparats per pluges fortes, vent i boira en qualsevol moment.

WORLDLOPPET SKI FEDERATION

La **Worldloppet Ski Federation** va néixer l'any 1978. La seva missió és promoure l'esquí de fons al voltant del món a través de diverses carreres adscrites a aquesta organització. Només n'hi ha una per país, i en aquests moments són 16 les carreres adscrites a la Worldloppet.

HISTÒRIA DE LA MARATÓ D'ESQUÍ DE FOSSAVATN

La Fossavatngangan és la cursa d'esquí de fons més antiga d'Islàndia. La primera edició data del 1935, i el seu nom prové del llac Fossavatn, on als primers anys tenia la sortida. Des de llavors s'ha celebrat cada any, excepte alguna cancel·lació puntual a la dècada de 1940 a 1950. El recorregut, però, ha sofert modificacions en tots aquests anys, encara que sempre s'ha realitzat a les muntanyes que envolten la ciutat d'Ísafjördur.

WWW.FOSSAVATN.COM

En les primeres dècades de la seva història, aquesta cursa tenia una longitud de 20 km, però l'any 1987 se li va afegir una altra distància de 10 km, i el 1989 se'n va afegir una de 7 km, adequada als nens i principiants. A partir del 2004 va començar una nova distància de 50 km, que va passar a formar part de l'Euroloopet, amb la idea de poder entrar a ser membre de les carreres de la Worldloppet Ski Federation. L'any 2005 va passar a formar part de la International Ski Federation (FIS).

Des que es va introduir la distància dels 50 km, aquesta cursa ha despertat l'interès d'es-

FRANCESC MONSONÍS

Extenses planures entre muntanyes, en un tram de la marató.

quiadors estrangers, abans gairebé inexistents. A partir del 2015, coincidint amb el seu 80 aniversari, s'inaugurarà una nova etapa amb l'ingrés a la Worldloppet. Els atletes més famosos que han participat en la Fossavatn han estat:

- Kristjan Rafn Gudmundsson (Islàndia), que va guanyar 12 vegades entre els anys 1960 i 1970.
- Sigurdur Jonson (Islàndia), l'home que ha participat més vegades, gairebé tots els anys.
- Paul Gunnar Mikkelsplass, Thomas Alsgaard i Hilde Pedersen (Noruega).
- Suzanne Nyström, Lina Anderson (Suïssa) i Oskar Svärd, tres vegades guanyador de la Vasaloppet.

LA MARATÓ FOSSAVATN DEL 3 DE MAIG DEL 2014

En el nostre cas particular, juntament amb altres socis del CEC (Macu Fernàndez i Valentí Pich), vam tenir coneixement d'aquesta carrera en un viatge anterior a Islàndia. Vam participar en l'edició del 2014, l'última abans de pertànyer a la Worldloppet. Vam ser quatre components, dos vam fer la de 50 km, un la de 25 km i un altre la de 10 km, que eren les distàncies que es corrien aquell any, totes en estil clàssic.

ESPECTACULAR ESCENARI, ENTRE ESCARPADES MUNTANYES I FIORDS FANTÀSTICS

L'organització de la cursa va ser molt acurada. A l'Hotel Ísafjördur, habilitat com a oficina de turisme, se centralitzava la recollida de dorsals, la venda de tiquets per a la festa de la pasta i de clausura, els tiquets del bus, etc. D'allà mateix sortien els autobusos el dia de la cursa fins al punt de partida. També s'hi pot accedir amb cotxe, però les places de pàrquing són limitades. És important saber que algunes botigues d'esport parafinen i enceren els esquís per a la cursa.

La sortida i la meta és al Seljalandsdalur Ski Resort, a 290 m d'altitud, i a uns pocs quilòmetres d'Ísafjördur. El programa incloïa diverses activitats, com per exemple la possibilitat d'esquiar abans una part de l'itinerari de la cursa, ja traçat perfectament, o bé presenciar la carrera de 5 km i la festa de la pasta. També permetia fer 9 h de la cursa de 50 km, 10 h de cursa de 25 km i 11 h de la cursa de 10 km.

La cursa de 50 km té un desnivell acumulat de 1.250 m i es desenvolupa al llarg de les muntanyes circumdants d'Ísafjördur. Tot i estar molts anys en funcionament, el nombre de participants és molt baix comparat amb qualsevol carrera de la Worldloppet. L'edició de 2014 va comptar amb 325 participants en total, dels quals 105 van fer la de 50 km. Això feia que el clima de la carrera fos relaxat, sense estrès ni grans matinades, com sol ser normal en les curses de la Worldloppet. Tot plegat, unit a l'espectacular escenari, entre escarpades muntanyes i fiords fantàstics, era possible gaudir plenament de cadascun dels quilòmetres de la cursa.

EL VIATGE A ÍSAFJÖRDUR

A més de la cursa de fons, el nostre viatge va continuar amb una travessa de muntanya pels fiords que podem trobar més al nord, on només s'arriba amb vaixell, perquè no hi ha carreteres. El veler *Aurora Arktika* va ser la nostra base i d'allà vam fer diverses ascensions a les muntanyes de la zona, algunes pertanyents a la

reserva natural de Hornstrandir, on es pot observar, si tenim sort, la guineu àrtica. També vam poder fer algunes rutes amb caiac sortint des del mateix vaixell, una experiència molt recomanable.

Vam reservar un parell de dies més per fer un recorregut amb cotxe de lloguer pels votants dels fiords, en el decurs del qual vam poder admirar ocells, balenes, foques, guineus àrtiques... però sobretot pobles perduts en el temps, a més a més de platges desertes i banys termals. En aquesta època de l'any hi ha moltes hores de llum, de manera que no és possible veure les famoses aurores boreals d'Islàndia.

L'estratègia del viatge va ser intentar arribar a Ísafjördur en una jornada, cosa difícil en aquest temps, ja que no hi ha vols directes des de Barcelona, només n'hi ha a l'estiu. Tot això per reduir temps i costos. Amb una combinació de vols Barcelona-Londres- Reykjavík-Ísafjördur, que reservem a través d'internet, aconseguim el nostre objectiu en un viatge també maratonià. El cotxe de lloguer és gairebé indispensable; Hertz és bona opció. Si es vol anar més relaxat, es pot dormir a Reykjavík, una capital que demana una visita obligatòria. A Ísafjordur ens vam allotjar en un apartament que va resultar força confortable i molt econòmic, que a més ens va donar prou llibertat de moviment. També hi ha ofertes d'hotels i B&B de diverses categories, que podeu trobar fàcilment a internet.

FRANCESC MONSONÍS

Els representants del CEC a la marató de Fossavatn.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

DADES PRÀCTIQUES

Guies de viatge:

Alexis AVERBUCK. *Islàndia 2015*. 3a ed. Editorial Planeta [Guías de País Lonely Planet]

Llocs web:

Fossavatn: *www.fossavatn.com*

Els fiords de l'Oest: *www.westfjords.is*

Capvespre a Bellver de Cerdanya, a la vall del Segre. Un lloc ben especial en el camí dels Bons Homes.

CAMÍ DELS BONS HOMES

PELS SEUS ACTES ELS CONEIXEREU

Text i fotografia: **David Fajula**

Gairebé 200 km separen el santuari de Queralt, al Berguedà, del castell de Montsergur, ja a l'Arieja. Una ruta de deu dies a peu o a cavall, o bé sis dies en bicileta, resseguint els passos dels càtars, que fa 700 anys fugien de les persecucions asfixiants a les quals es estaven sotmesos. Van creuar el Pirineu buscant una vida en pau, pura i frugal, allunyada de materialismes innecessaris. De forma més o menys austera, avui podem reprendre aquest viatge històric que uneix els dos Prepirineus.

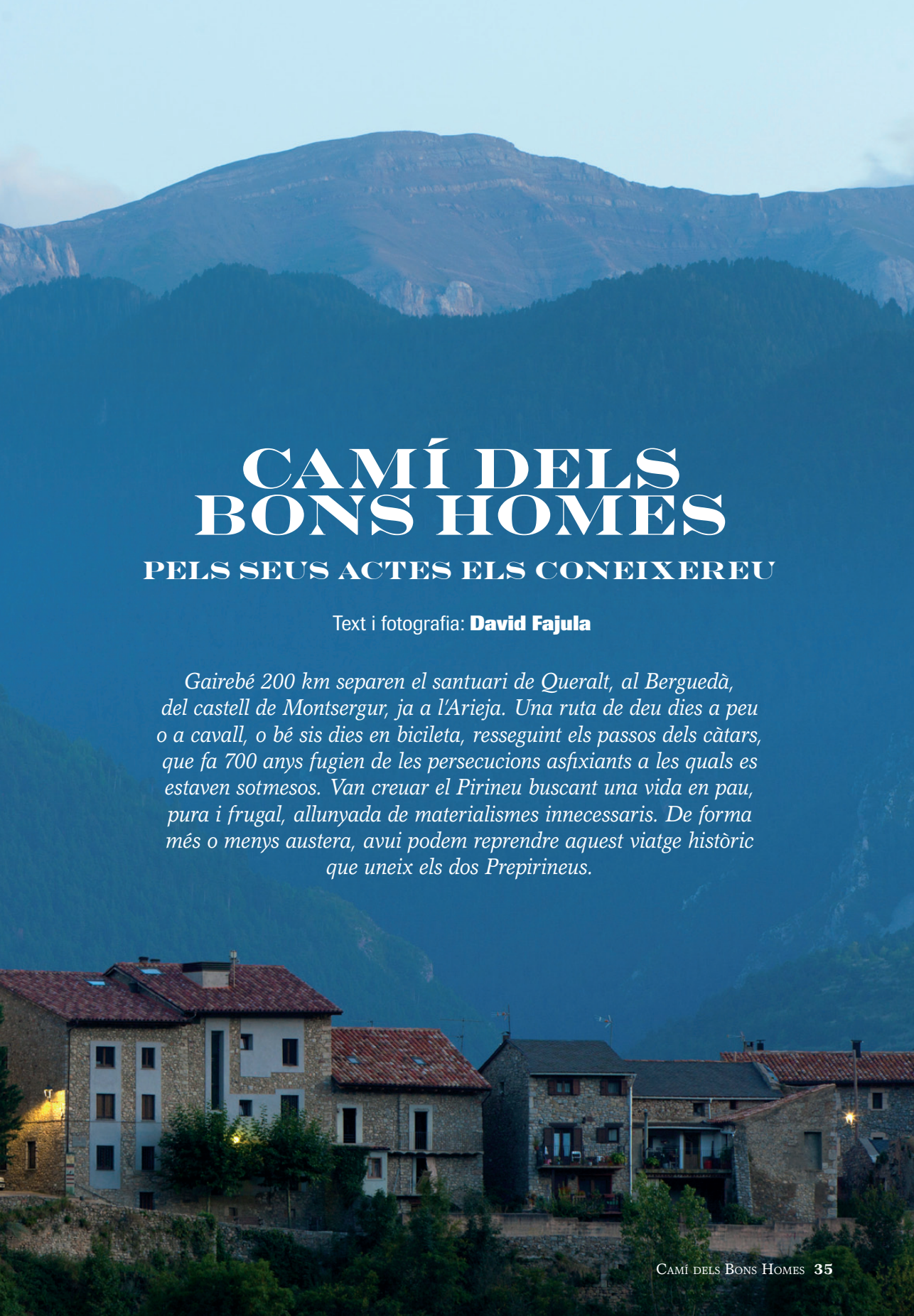

Els càtars, coneguts també amb el nom d'*albigesos*, tot i que sovint ells mateixos es feien dir *bons homes*, formaven una confessió religiosa cristiana amb uns sòlids fonaments morals, representats a través d'una vida espiritual rica, diametralment oposada al valor que donaven als elements materials. Aquests ideals extremadament austers, juntament amb una concepció dualista –basada en el bé i el mal– i la pràctica del *consolament* o baptisme per imposició de les mans com a únic sagrament, van generar recel en l'Església catòlica dels segles XII i XIII, que veia com a prop de Roma brollaven moviments difícils de controlar. Les posteriors croades, les primeres en terres de cristianes, pacífiques al principi i no tan pacífiques posteriorment, van generar l'exili de milers de refugiats religiosos cap a Catalunya, que arribaven des d'Occitània. Centenars d'homes i dones que s'establirien principalment a la Cerdanya, l'Alt Urgell i el Berguedà, i en menys nombre al Solsonès, Lleida, Siurana, Barcelona, les terres de l'Ebre o fins i tot Terol.

Aquest no és un camí planer, mai ho ha estat. Ens trobem en una ruta d'exili

ENTENDRE ELS NOSTRES PASSOS: DEL SANTUARI DE QUERALT AL CASTELL DE MONTSEGUR

Aquesta emigració nord-sud fa que la ruta, des d'un punt de vista català, comenci de forma inversa a l'exili càtar. El santuari de Queralt, que ens acosta a la ciutat de Berga, és el punt de partida cap a les muntanyes del Prepirineu català, la serra d'Ensija i els rasos de Peguera, que representen la major part de la primera etapa del GR 107, que acaba a Gósol, escortada pel castell a l'esquerra i pel Pedraforca a la dreta, el millor escenari d'arribada que podríem demanar.

Només en deixar el santuari de Queralt, el camí s'estreny i en certes zones es converteix en un pedregar un xic exposat, escortat només per l'abundant i fràgil vegetació de principis d'estiu, que crea una sensació de falsa segure-

El pantà de la Baells, un embassament que pertany al riu Llobregat, per on voreja la ruta.

Festival càtar a Josa del Cadí. A sota: Camins de frontera, entre la Cerdanya i l'Arieja.

tat. Aquest no és un camí planer, mai ho ha estat. Ens trobem en una ruta d'exili.

Des de Queralt la ruta es reprèn discorrent al peu del Pedraforca, i fa que en aquestes dues etapes en forma de *C,* voregem l'emblemàtica muntanya de tres cims per arribar a Bagà, des d'on ens dirigirem al nord per deixar ja el Berguedà a través del coll de Pendís (1.782 m), l'antiga entrada a la Cerdanya, fins que al segle XX es va obrir la collada de Toses.

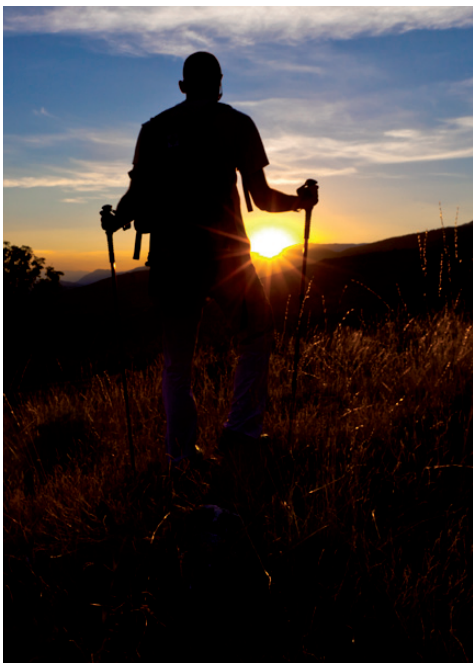

Quan ens trobem en aquest punt, és un bon moment per mirar enrere i veure que no va ser només l'Església catòlica qui va empènyer a centenars de càtars a creuar els Pirineus. La monarquia francesa també estava interessada en posar fi a aquell estil de vida, i sobretot a extingir la influència dels comtes de Tolosa, rivals de França i compromesos amb el catarisme. Obligats a deixar les terres franceses, els càtars van trobar refugi en terres catalanes gràcies a nobles com els senyors de Bretós (Berga) o de Pinós (Bagà i Gósol). La ruta està plena d'elements que contextualitzen la història, alguns són notoris i permanents, com ara les serralades del Cadí i el Pedraforca, que ja eren aquí fa 700 anys. D'altres, apareixen i desapareixen de forma subtil. En el meu camí particular, una fulla de llorer a la porta de l'església de Bagà em recorda que aquesta no és només una ruta que es pugui comptabilitzar amb quilòmetres i desnivells acumulats.

La vila de Bagà és un punt clau per entendre el catarisme i l'entorn geogràfic.

Bellver de Cerdanya representa una parada ben especial. Pel que hem fet fins ara, i sobretot pel que ens queda per davant. La propera etapa que comença a poc més de mil metres d'altitud, creuant un riu Segre que es dirigeix cap a l'oest, i que fa els darrers quilòmetres en territori català amb el coll de la Portella Blanca (2.268 m) com a colofó geogràfic. En aquest coll es troben la frontera catalana, l'andorrana i la francesa, i és el punt més alt del camí dels Bons Homes o GR 107.

La propera etapa –la primera íntegrament en territori francès– comença al petit poble de Porta, enlluernador quan els arbres tenen el color de la tardor. Tot seguit puja fins al coll de Pimorent on, quan el dia s'escurça, podem trobar escampades de forma erràtica flors de safrà, que s'alcen sobre uns prats que, en aquesta època de l'any, perden la intensitat dels seus verds de forma gradual.

Entre l'Ospitalet i Merenç trobarem per primera vegada el riu Arieja, nascut a font Negra, a l'Alta Cerdanya, conductor d'unes aigües que travessen pràcticament tot França d'est a oest. Un hipotètic vaixell de paper que salpés des d'aquí dalt arribaria a l'oceà Atlàntic, a la ciutat Bordeus, prèvia incorporació per la dreta a la Garona, prop de Tolosa.

Acs és un altre dels nuclis de pas, nostre i del riu, del departament francès de l'Arieja a la regió del Migdia-Pirineus, conegut per ser centre termal, amb la bassa dels Lladres, una piscina d'aigua calenta situada al centre de la vila. Des de l'atalaia que ens ofereix la roca de la Verge podrem contemplar l'entorn i la diferència geogràfica i geològica que separa les dues cares del Pirineu. La distància en línia recta entre Puigcerdà i Acs és molt similar a la que hi ha entre la capital de la Cerdanya i Berga, el paisatge i l'entorn d'aquestes tres ciutats, no tant.

El nostre pelegrinatge cap al nord segueix a través del municipi de Comuns i les gorges de la Frau, que gradualment se'ns empassen l'horitzó i ens recorden lleugerament com des de Bagà ens anàvem acostant a una serra del Cadí

L'encimbellat santuari de Queralt, en un penyal escarpat, és l'inici o final de la travessa.

L'EXPERIÈNCIA DE FER EL CAMÍ DELS BONS HOMES

Començo aquest reportatge a principis de gener del 2015. Des d'aleshores, intento absorbir tot el que pugui contribuir a entendre i a explicar el catarisme i la seva relació amb l'entorn. Parlo amb la gent que em trobo pel camí, pels pobles, des de viatgers francesos, exhaustos pel seu últim esforç, fins a pintores que tenen un petit taller a Bagà. Em reuneixo amb el Consell Regulador del Camí dels Bons Homes i parlo via e-mail amb una professora associada de la Maxwell School of Syracuse University (EUA), especialitzada en història medieval europea. Tot el que em pugui ajudar serà benvingut.

Les llibretes amb anotacions, els fulletons turístics i els llibres s'acumulen sobre la taula. Entre viatges i reunions, trobo un matí per asseure'm en una assolellada terrassa de Centelles amb mossèn Josep Alaró, antic professor meu de secundària, dedicat avui íntegrament a la causa pastoral. M'he posat en contacte amb ell amb l'excusa d'aquest reportatge, ja que havíem visitat Carcassona mentre ell era el nostre tutor d'ESO. Les seves explicacions de caràcter humanista em recorden els fonaments externs al temari que vam aprendre al seu costat diverses generacions d'estudiants manlleuencs. Avui però, més de quinze anys després, la classe es converteix en un diàleg distès. No me'n puc estar d'admetre que jo era un estudiant mediocre i un pèl dispers en aquella època. El seu somriure d'assentiment denota que tinc raó, però també una petita dosi de satisfacció en veure que les seves explicacions són presents fins i tot en el dia a dia d'aquells qui no semblàvem estar massa al cas a classe.

No sé si sóc un bon home. Probablement aquesta afirmació no es pot fer en primera persona. El que em recorden treballs com aquest és que és la gent que ens trobem pel camí qui dóna sentit al nostre ofici. Potser el meu camí va començar fa anys en una aula de Casals-Gràcia, i aquest reportatge n'és només una segona presentació.

cada cop més propera i vertical. Quan arribem al nostre destí trobem enfilat l'imponent castell de Montsegur, ubicat al puig homònim, un dels últims punts de refugi i resistència càtara, que va caure definitivament l'any 1244.

Els vencedors van donar 15 dies als vençuts per abandonar el castell, podent optar entre l'abjuració de la seva fe i la foguera. Molts van preferir no abjurar i van ser cremats vius en una pira gegantina al *prat dels Cremats*. Els anomenaren *màrtirs del pur amor crestian*, perquè la seva acció representava el sacrifici propi, en defensa d'uns ideals, el major acte de fe possible. Aquest sacrifici avui és commemorat per una estela al peu del puig de Montsegur.

Les restes del castell de Gósol, amb el el Pedraforca al fons. Pàgina anterior: Capitell de l'església de Bagà.

La caiguda de Montsegur va significar la fi del catarisme com a culte públic. Per això desenes de milers de càtars van travessar els Pirineus, fugint d'una repressió terrible. Les ruïnes del castell que es conserven són visibles de lluny: alguns murs, la torre de l'homenatge i un arc emprat com a defensa de la torre.

LES VARIANTS DEL CAMÍ

El camí dels Bons Homes compta amb diverses variants segons el nostre mitjà de transport o de les zones geogràfiques que vulguem veure. Per la part francesa es pot estirar fins al castell de Foix, i cap a la Catalunya interior s'arriba fins al santuari del Miracle, a prop de Solsona, passant per indrets prou desconeguts com Josa de Cadí, un poble que té 23 habitants a l'estiu i 7 a l'hivern, però un encant extraordinari. Com tants altres pobles del Pirineu i del Prepirineu, cada estiu celebra el seu festival càtar, amb música, cercavila, degustacions i parades d'artesans. Es fa difícil d'entendre la solitud que s'hi deu respirar, sobretot a les tardes de novembre, amb els carrers buits i l'omnipresent Cadinell, enfarinat per les primeres neus.

GERBIL (WIKIMEDIA COMMONS)

Montsegur, la ciutadella sagrada que es dreça al damunt d'un pujol escarpat i rocallós, al País de Foix.

Una de les activitats que poden fer-se és la caminada popular des de Tuixent fins a Josa del Cadí, aproximadament la meitat de l'etapa que enllaça Tuixent amb Gósol a través del camí dels Bons Homes en la seva variant provinent de Solsona. Tot i trobar-nos a prop de passos de muntanya elevats, el tram final passa paral·lel al riu Josa, a través d'un canyó emboscat, que gradualment s'esvaeix a mesura que guanyem alçada i arribem al poble. En aquesta edició, una quinzena de valents han vingut a peu, aprofitant els darrers metres abans d'arribar a la plaça per mirar enrere i fer les últimes fotografies de record.

L'ECLIPSI D'UNS IDEALS

Els càtars varen desaparèixer fa segles. Avui hi ha qui intenta recuperar els seus ideals, tot i que costa trobar una austeritat genuïna quan tothom fa servir telèfons mòbils, amb un valor econòmic equiparable al PIB d'un poble càtar.

Alhora però, la història es repeteix. Setcents anys després de les persecucions a Occitània hi continua havent qui ha de fugir de la seva terra. Els bons homes d'avui són refugiats que marxen de Síria, l'Afganistan, Somàlia o Bangladesh. Famílies senceres que es llancen a la Mediterrània amb la fe i l'esperança d'una vida en pau com a únic equipatge. Depèn de nosaltres, dels països que ens considerem desenvolupats, ser-ne o no el seu santuari.

¿CASTELLS CÀTARS?

El catarisme comportava una gran riquesa espiritual i moral, accentuada pel poc interès que despertaven en ells els béns materials i emfasitzada per la nul·la necessitat d'arrelar-se en aquest món. Eren vegetarians i només menjaven peix, en considerar-lo un un fruit espontani de l'aigua i, per tant, d'origen pur.

Aquests ideals frugals i austers contrasten amb el que sovint se'ns ven com a producte càtar, des del restaurant que ofereixen menjar càtar fins a elements com la creu d'Occitània, sovint venuda com a creu càtara, quan de fet no en tenien, de creu.

Veient el poc interès materialista de la societat càtara, costa d'entendre els seus interessos en construir un imperi immobiliari. És per això que no existeixen els castells càtars per se, sinó que hi ha castells que els càtars van habitar com a refugi. El puig de Montsegur mateix va estar habitat des de molt abans de l'arribada dels càtars. Fortificat el 1204 per Ramon de Perella, després de la batalla de Muret el 1213, Gilabert de Castres es refugia al castell, que es converteix aleshores en un lloc de refugi dels *bons homes*.

L'ITINERARI

El camí dels Bons Homes o GR 107

És un itinerari de muntanya i també una ruta turística amb un recorregut que oscil·la entre els 155 i 205 km, entre el santuari de Queralt (Berguedà) i el castell de Montsegur (País de Foix, Occitània, al departament francès de l'Arieja). Es pot fer a peu, a cavall i també amb BTT en la majoria de trams. Convertit després en sender de gran recorregut (GR 107), ressegueix les rutes de migració que van fer servir els càtars entre els segles XII i XIV quan fugien de la persecució croada i de la Inquisició. Durant la ruta trobem viles medievals, esglésies romàniques i castells que permeten recuperar la història d'un temps perdut. El sender també circula pel parc natural del Cadí-Moixeró.

La ruta

- Berga
- Queralt
- Saldes
- Gósol
- Bagà
- Coll de Pendís
- Bellver de Cerdanya
- Coll de la Portella Blanca
- Porta
- Merenç
- Comuns
- Castell de Montsegur
- Foix

El lloc web

www.camidelsbonshomes.com

Lluny de les muntanyes, el santuari del Miracle oferia refugi als exiliats.

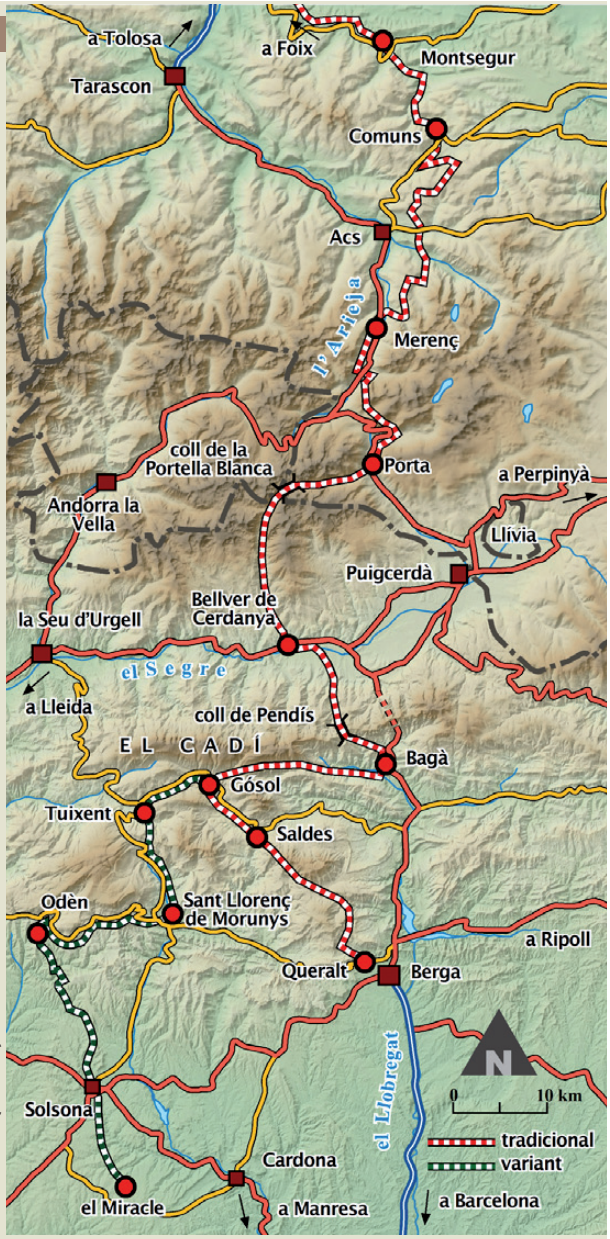

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

TONI VIVES

Un viatge al moll de l'os de l'Àfrica occidental, dominada per l'ecoregió del Sahel, franja de confluència d'antics i avançats reialmes, d'ètnies genuïnes i tradicions ancestrals, en un paisatge dur, apassionant, extraordinari.

Antigues construccions de la cultura tellem, que els dogons mantingueren. (Poblat de Teli, als penya-segats de Bandiagara).

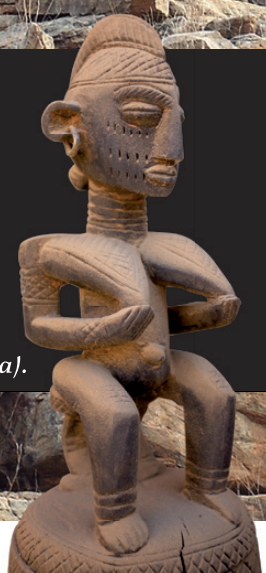

CRÒNIQUES DE MALI I BURKINA FASO

EL PAÍS DELS DOGONS I LA REGIÓ DEL SAHEL

Reportatge de: **Ferran Alexandri** i **Toni Vives**

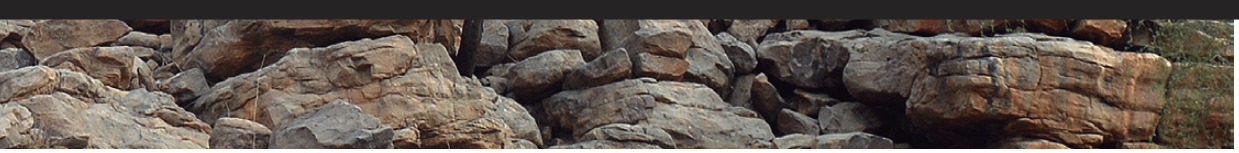

¡Qui s'apassiona per un paisatge, ja està perdut! Veritat neta i clara. Això és el que va passar-nos en aquest viatge, a cavall entre la natura i la cultura, que ens va permetre redescobrir dos països africans avui dia poc freqüentats: Burkina Faso i Mali. Ubicats

una de les regions més autèntiques de la Terra: el Sahel

en una de les regions més autèntiques de la Terra: el Sahel. Una ecoregió que va de l'Atlàntic a la mar Roja, que travessa tot el continent africà de banda a banda, en una àrea de transició entre la sabana arbrada del sud i el desert del Sàhara al nord. Sense gaires relleus, tret d'alguns planells isolats, ens trobem tanmateix en una regió històrica de regnes antics, els quals tenien el control de totes les rutes comercials del desert.

El Patrimoni de la Humanitat també és a l'Àfrica, a les ciutats malianes de Djenné, famosa per la seva gran mesquita feta de tova, o bé Mopti, ja a les ribes del Níger, el tercer dels grans rius africans, llar de l'ètnia bozo, però també amalgama de cultures i comunitats. La culminació, però, arriba amb el país dels llunyans dogons, que viuen als penya-segats de Bandiagara, coneguts per les seves tradicions antiquíssimes. No podem obviar, tampoc, en aquesta extensa regió tan important per al comerç, la visita de mercats singulars i autèntics, com el de Gorom-Gorom, punt de trobada de tantes i tantes ètnies extraordinàries.

Guardeu-vos, però, del clima d'aquesta regió del nord de Burkina Faso i el sud de Mali, perquè és tropical. Sec de novembre a maig, època en què l'aridesa s'accentua per influència del vent del desert, plujós durant la resta de l'any. La temperatura de l'abril passat, quan correm per aquestes terres, és horrorosa i de vegades sobrepassa els 40°C. Però tenim l'avantatge de l'absència de mosquits i, per tant, del perill de la malària.

FERRAN ALEXANDRI

Un grup d'homes cuida un ramat de bous als afores de Ouagadougou, en una extensa i aïllada planura.

TONI VIVES

Una escena de la vida a Ouagadougou, la capital de Burkina Faso.

LA TERRA DELS HOMES ÍNTEGRES

Ouagadogou, popularment coneguda com a *Ouaga*, és la capital de Burkina Faso. Està situada en un altiplà, al centre del país, a 300 m d'altitud. A primer cop d'ull, la ciutat és una aglomeració de cases aclaparadora, sense amenitat, d'un paisatge calent, polièdric. Ouaga, però, és una ciutat curiosa perquè sempre hi ha gent per tot arreu fent la viu-viu, nit i dia. No podem dir que sigui una ciutat preciosa, però és un esclat de colors vivíssims, d'una calor penetrant, d'una flaire densa, peculiar. Som en un país, en general, massa poblat, massa gran i massa pobre. Però ric de cultura i natura, immensament formidable.

Aquesta gent, que tot el dia van amunt i avall, formen una diversitat ètnica, on els mossis són el grup predominant. En èpoques passades (els mossis provenen d'un antic regne que es remunta al segle XII) formaven una societat molt jerarquitzada, amb els oficis de forjadors, joiers, ceramistes, mentre que les dones s'ocupaven de l'agricultura, i el grup dels fulbes, del bestiar. Aquesta fou i és una terra d'homes íntegres, perquè *Burkina* en la llengua mossi vol dir 'homes íntegres', i *faso* en llengua dioula significa 'terra, pàtria'. Malauradament, avui dia Burkina Faso és un dels dels països més pobres del món i la gent depèn amb prou feines de l'agricultura per subsistir, que es complica en les èpoques de sequera. De bous, ovelles i cabres en viuen els pobles nòmades.

El paisatge té dues formes de ser: un relleu suau i ondulat, amb comes llunyanes i solitàries, i una regió més massissa, on hi ha el mont Ténakourou (749 m), la màxima altitud; però en general Burkina Faso és un país fonamentalment pla, almenys sense gaires muntanyes prominents. De fet, podem dir que és un país format per un altiplà rocós, de 200 a 300 m d'altitud mitjana, solcat per les valls dels rius Voltes, de cursos irregulars i no navegables. La ruta per carretera (només el 16% són asfaltades) ens mostra aquest paisatge monòton i àrid, pla, típic de la sabana i el bosc clar, amb arbres dispersos, d'entre els quals destaca el

SOM EN UN PAÍS MASSA POBLAT, MASSA GRAN I MASSA POBRE. PERÒ RIC DE CULTURA I NATURA, IMMENSAMENT FORMIDABLE

FERRAN ALEXANDRI

El port de Mopti, a la riba del Níger, és un important centre comercial del Sahel.

karité, del qual s'obté el famós greix de la nou, de propietats hidratants, usat des de temps immemorials.

Aquest paisatge inicial va tenir per a nosaltres una atracció viva, que creixeria cada dia d'una manera sorprenent. Aquesta terra i la gent que hi viu formen un dels paratges més curiosos i extraordinaris que tindríem l'oportunitat de conèixer.

La ruta ens sorprèn, en una breu parada, amb una mena de poblat on uns pocs homes i molts nens tenen cura d'un ramat de bous de banyes estilitzades, ondulades i llargues. Els grans, abillats amb una mena de camisa llarga per damunt dels pantalons i amb un mocador al cap en forma de turbant, d'estil tuareg, de colors molt cridaners, ens reben amablement i es deixen retratar.

Mali, seu de grans imperis durant l'antiguitat, és avui el setè país més extens d'Àfrica

MOPTI, A LES RIBES DEL NÍGER

Passem la frontera en un control duaner. Trobem bastants controls policials durant la ruta, cosa que infon certa confiança. Entrem a Mali sense canviar de paisatge. Mali, seu de grans imperis durant l'antiguitat, és avui el setè país més extens d'Àfrica. Carreteres àrides i calor ardent fins que arribem a la ciutat de Mopti, a les ribes del Níger, el tercer dels rius més grans de l'Àfrica, després del Nil i el Congo.

Mopti és la capital de la cinquena regió administrativa, el centre comercial i el port més important del país, a la confluència de dos rius: el Níger i el Bani, al damunt de tres illes unides per dics, habitades d'antic. Per això també l'anomenen la *Venècia de Mali*. L'ètnia bozo (gairebé 40.000 individus) viu a les ribes d'aquests rius, on practiquen la pesca i el conreu. Juntament amb els dogons, no pas massa lluny d'aquí, són els habitants més antics de Mali.

El que més atreu el viatger és el port, els diversos mercats, la mesquita de tova i el plaer de navegar pel Níger i recórrer a peu els petits poblats de pescadors que s'escampen per les illes. És ben interessant aquest port, amb les barques i bots ben arrenglerats, on arriben tota mena de mercaderies. Cada dijous, els comerciants tenen una cita en un mercat on es parlen totes les llengües nadiues de Mali, on es practica l'intercanvi, segons les tradicions antigues. Aquest és

l'esperit de Mopti, ple de tolerància, d'humor, de respecte a l'altre, d'intercanvi i comerç.

Sortim a les 6 del matí per anar amb una d'aquestes barques originàries pel riu Níger fins que desembarquem a l'illa de Kakolodaga. Passegem per l'illa fins al poblat, tot fet de tova, el maó sense coure, assecat al sol, del qual destaca l'omnipresent mesquita perquè és l'edifici més gran. Aquí hi viu la gent més pobra, els nens si no van despullats porten parracs. Els més petits s'espanten de veure l'home blanc, que no han vist mai, i ploren de seguida. Els altres ens segueixen en corrua i els fem cridar, jugant amb ells.

DJENNÉ, LA CIUTAT DE FANG

Deixem Mopti i ens dirigim cap a Djenné, situada al delta interior del Níger. L'arribada a aquestes dues ciutats ha suposat un viatge llarg i cansat, enmig de la pols de les carreteres de terra i temperatures extremes. Però en arribar-hi, de sobte canvia el nostre ànim. Som al cor de l'Àfrica negra, en un dels llocs més sorprenents i fascinants del món.

A Djenné s'hi ha d'anar en dilluns perquè és el dia de mercat. Un munt de tendals blaus, negres i blancs fan ombra a un mercadeig que s'aixopluga sota un sol implacable, sota una calor densa, d'una olor penetrant. Dones abillades amb vestits de colors, d'estampats llampants, assegudes a terra o en un tamboret, venen de tot: espècies, fruita, peix sec i tot un munt de coses diverses, que no podríeu imaginar.

ELS MÉS PETITS S'ESPANTEN DE VEURE L'HOME BLANC, QUE NO HAN VIST MAI, I PLOREN DE SEGUIDA

La plaça és al davant mateix de la gran mesquita, l'edifici de tova més gran del món i un dels monuments més coneguts d'Àfrica, declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO el 1988, juntament amb el centre històric de la vila. De fet, Djenné és un enclavament comercial històric, perquè amb Toumbouctu i Mopti, fou una de les grans ciutats del Sudan. Fundada al segle IX, va tenir el seu apogeu amb el comerç entre els segles XIV-XVI. Quan Djenné es va islamitzar vers l'any 1106, es va construir la

La mesquita de l'antiga ciutat de Djenné (Mali) és Patrimoni de la Humanitat. FERRAN ALEXANDRI

TONI VIVES

Detall de la finestra d'una casa de Djenné, la ciutat de fang.

gran mesquita, que esdevingué el monument més representatiu de l'arquitectura sudanesa. Destruïda diverses vegades, l'actual és de principis del segle xx. De les parets sobresurten tot de troncs ben disposats, que serveixen per enfilar-se per reparar la paret de fang, tasca que s'ha de fer cada any.

Djenné és bonica pels seus carrers tortuosos, envoltats de cases de fang, de pocs pisos, que es confonen amb la terra del país. La influència de l'art dogon ja la podem observar en els relleus de les portes i les finestres de les cases, on hi ha esculpides figures humanes. Aquests carrerons són un laberint magnífic per on val la pena perdre-s'hi, acompanyats sempre dels nens i d'algun natural més gran que ens segueix atret pel nostre aspecte, per fer-se una fotografia i per veure si pot endur-se alguna propina. Mentrestant, un parell de nois aprofiten una ombra lleugera per treballar en el manteniment de les cases: enfilats en una escala de fusta rudimentària, arrebossen de fang una paret. Pugem tot seguit al terrat d'una casa, on veiem clarament l'extensió d'aquesta ciutat: un mar de terrats de color canyella, quadrats o rectangulars, amb alguna parabòlica perduda. Destaca la senzillesa de les formes, de tant en tant trencada per alguna ondulació de baranes de fang dels terrats, que fan una sanefa.

ELS PENYA-SEGATS DE BANDIAGARA, EL PAÍS DELS DOGONS

Partim cap al país dels dogons, que trobarem assentats a la regió muntanyenca dels penya-segats de Bandiagara, una llarga cadena de gresos a la part sud-occidental de l'Alt Níger. El terreny és accidentat, trencat, rocallós i bal-

FERRAN ALEXANDRI

Poblat dogon de Benimatou (Mali), situat dalt de l'altiplà de Bandiagara.

mat, cosa que ha obligat a aquest poble a adaptar-se a la terra. Tot i que la cultura dogon i la bellesa natural d'aquesta regió han atret el turisme en les darreres dècades, avui dia no s'hi veu cap blanc.

Parem a Teli, un poblat de la falla de Bandiagara, el lloc més conegut i emblemàtic de la terra dels dogons, a causa de la gran cinglera balmada amb construccions troglodítiques. Hi arribem de nit. Sopem. Dormim al terrat d'una casa de tova, a la fresca calda. L'endemà ens llevem a l'alba, quan la calor comença a mossegar. Els qui ho volen prenen una dutxa africana, que consisteix en llançar-se pel damunt tasses d'aigua d'un bidó. Amb el permís del líder espiritual, un noble ancià que va abillat amb roba de sac, amb tot d'ossos, banyes i calaveres d'animals penjant; un tarot llampant i

THINKSTOCK

DOGON, UNA CULTURA EN PERILL D'EXTINCIÓ

Bandiagara és un altiplà de gres rogenc situat al sud del meandre més gran del riu Níger. La planúria es troba a 500 m d'altura i acaba de manera abrupta en un cingle vertical que cau 175 m. La llargària de l'espadat és de 190 km i s'orienta cap al sud-est sobre una plana de típica vegetació saheliana.

Des de l'any 1989 que la zona de Bandiagara està inscrita en la llista del Patrimoni Mundial de la UNESCO. Motius no en falten: paisatges excepcionals i trets geològics i arqueològics únics. Però el que fa que el lloc sigui un dels més admirables de l'Àfrica occidental és la presència de la població dogon.

El país dels dogons ocupa 400.000 hectàreees amb un total de 289 pobles, repartits entre les tres regions naturals: l'altiplà, els penyasegats i les planes inferiors. La relació dels dogons amb el seu entorn és essencial i marca les seves tradicions, creences, rituals, art i arquitectura.

Les coves i balmes que formen la base de les cingleres havien estat habitades pels tellems, un poble pigmeu que hi va viure des de 500 anys aC. Al llarg de molts segles van desenvolupar una cultura que es va caracteritzar per les creacions artístiques carregades de simbolisme, en forma de pintures rupestres, talles de fusta i una arquitectura original. L'arribada precipitada dels dogons al segle XIV, fugint de la islamització del regne manding (origen de l'imperi de Mali), va provocar l'expulsió i posterior desaparició dels tellems. Els dogons varen adoptar l'estil artístic i la simbologia deixada pels tellems i a partir de llavors van fomentar una cultura pròpia.

Les creences animistes dels dogons van anar recreant la seva mitologia amb excel·lents pintures representant el cocodril, el xacal i la guineu. Les talles de fusta mostren homes i dones figurant els avantpassats. També, i de manera ben original, la disposició dels seus poblats és la base dels mites religiosos. L'estreta connexió amb l'entorn s'expressa en els rituals i en els costums sagrats lligats a la concepció de la vida i la mort.

L'arquitectura dogon ha construït les edificacions amb parets de tova, sostres de palla i pilars esculpits de fusta. Els habitatges i els graners són senzills, però les finestres i les portes de fusta estan ben treballades. Destaca la construcció en cada poble de la *toguna* o lloc de reunió dels notables, edifici rectangular orientat als quatre punts cardinals, que s'aguanta sobre vuit pilars de fusta de forma humana,

Segurament, aquest és líder espiritual del poblat de Teli, al país dels dogons.

FERRAN ALEXANDRI

representant quatre homes i quatre dones, els primers fills del creador anomenat *Amma*.

El poblat és la personificació del mite de la creació. S'estén de nord a sud en forma persona estirada a terra. Les cases de la menstruació serien les mans. La toguna o casa del consell és el cap. Les *ginnao* o cases familiars formen el pit i el ventre. Els altars són els peus. L'altar fundacional té forma de fal·lus i, per respecte, queda fora del poble; però on hauria d'haver-hi els genitals, se situa la *lannea* o pedra de moldre, que té el significat de la vagina.

Les màscares de fusta són un altre tret distintiu dels dogons. S'utilitzen en celebracions, funerals i cerimònies de culte als avantpassats. Hi ha diversos tipus de màscara, la més important és la *iminana* o gran màscara; té forma de serp de cap rectangular tallada en una fusta plana i pot arribar als deu metres d'altura. Cada seixanta anys es talla una nova iminana i per presentar-la es fa una gran festa que aplega dogons vinguts d'arreu. Altres màscares representen ocells i altres animals i alguna vol ser la cara d'un ancià. Els dansaires que porten les mascares canvien la seva identitat per la de la simbologia que llueixen i segueixen coreografies que varien en funció de la cerimònia.

Els dogons van sobreviure a la irrupció de l'imperi Songhai a principis del segle XVI. També van assimilar a la seva manera la penetració de l'islam i el cristianisme en les seves comunitats a base de combinar l'animisme amb les noves creences. Avui dia trobem alguns grups tribals dividits en societats cristianes, musulmanes i animistes, però amb un nexe comú que és el substrat dels rituals primitius.

El gran perill per la supervivència dels dogons prové de fenòmens socioeconòmics i de la transformació del medi ambient. Hi ha un èxode constant cap a les zones urbanes forçat pel canvi climàtic que provoca sequeres persistents que duren anys. Alguna vegada, una pluja torrencial contribueix a erosionar el terreny i permet l'avenç de la desertificació.

Encara podem gaudir del paisatge i dels poblats dogons i conviure amb la seva gent, però tot fa pensar que tenen un futur incert. Us animem a visitar-los, encara hi som a temps.

Toni Vives

TONI VIVES

La toguna d'Endé recolza sobre vuit pilars de fusta amb formes humanes.

una llança a la mà, ens enfilem cap al penya-segat, presidit per una gran balma plena de casetes antigues, algunes ruïnoses. De fet, aquest penya-segat és el límit d'un altiplà de gres, que domina una extensa plana sorrenca amb vegetació disseminada de sabana, típica de tota la regió del Sahel africà, d'on destaca el baobab, l'arbre capgirat, i on es disposen els antics poblats. Sembla que el fet de construir el poblats en llocs inaccessibles, entre les parets dels penya-segats, és degut a una estratègia de defensa.

A LES PARETS DEL PENYA-SEGAT, ELS DOGONS TENEN EL COSTUM ENTERRAR-HI ELS MORTS, EN TOMBES ADAPTADES A LES ESQUERDES I ELS BUITS

Dins de la balma hi ha sitges de tova i petits habitacles antics, ara abandonats, que són part del patrimoni arqueològic dels tellems, predecessors dels dogons. Aquí s'enduien els joves per al ritual de la circumcisió. Segons la cultura dogon, els homes i les dones neixen amb els òrgans genitals d'ambdós sexes: el clítoris es considera masculí i el prepuci femení, i d'aquesta concepció neix la pràctica de l'ablació de tots dos òrgans. Avui, a les parets del penya-segat, els dogons tenen el costum enterrar-hi els morts, en tombes adaptades a les esquerdes i els buits. Els dibuixos en relleu de les

TONI VIVES

Les danses tradicionals, amb màscares i rituals màgics, són un dels costums més genuïns dels dogons.

casetes (la sargantana, la serp i el cavaller) en mostren la seva simbologia antiga, misteriosa i màgica.

Comencem el tresc i anem fins a l'indret d'Endé, passant per alguns petits poblats que ens mostren l'artesania, sobretot d'escultures de fusta tallada, de màscares, per vendre a hipotètics viatgers. Són peces precioses, de desproporció notable, allargades, adaptades al tronc d'on van ser esculpides. Són molt expressives, gràcies a l'alteració dels trets del rostre, gairebé geomètrics; a la nuesa de les formes s'hi contraposa una determinada ornamentació, amb incisions sobre la fusta. Antigament aquestes creacions tan plenes de simbologia oculta no les feien per mostrar-les, sinó per estar dins dels santuaris. Avui dia, si tenen sort, representen un petit ingrés per a aquesta gent. Amb un teler molt rudimentari, fet amb quatre troncs i una llançadora de mà, també fan teles de cotó, d'un blau bellíssim, estampades a mà amb la tècnica bàtik, que encara que originàriament ve de l'Àsia, també són prou típics de Burkina Faso i Mali.

PEL CAMÍ, SOTA L'ESCASSA OMBRA DELS BAOBABS, HEM TROBAT UN GRUP DE DONES AMB ELS SEUS VESTITS LLUENTS QUE IMPROVISEN UNA DANSA PER A NOSALTRES

Pel camí, sota l'escassa ombra dels baobabs, hem trobat un grup de dones amb els seus vestits lluents que improvisen una dansa per a nosaltres. Seguim el camí de la falla de Bandiagara a través d'una avinguda d'arbres capgirats, vorejant el penya-segat fins al pas que ens permetrà remuntar-lo, per pujar a l'altiplà, al poblat Benimatou. És ben estrany el baobab, gran com una catedral. De sobte em vingueren les paraules del petit príncep de

Saint-Exúpery: «¡Criatures! ¡Pareu esment als baobabs!» Com aquell noiet al seu minúscul planeta, nosaltres anàvem descobrint també aquesta terra, pas a pas.

Benimatou és el poblat dogon més encimbellat perquè és just dalt de l'altiplà. S'hi accedeix a través d'un pas estret entre muntanyes, entre roques monolítiques i rostes. Estem en una zona ideal per als escaladors. Aquí és on va escalar Catherine Destivelle en estil *free solo*. Un planell amagat ens descobreix un petit camp de conreu. Enfilem la darrera costa i arribem al poblat. Un munt de cases de tova i pedra seca ens regalen la pau d'un plàcid capvespre: el color canyella, els sostres de bruc, una terra àrida, trencada només pel verd de l'arbre de karité i les formes nervioses del baobab. Uns infants de poca edat, amb samarretes del Barça i d'altres marques ens reben encuriosits, astorats, somrients. Les dones feinegen, batent el mill amb un pal de fusta, com una gegantina mà de morter, alhora que unes gallines joves picotegen les escorrialles en un terra de pedra, impol·lut. Incrustat a la paret de fang d'una caseta hi ha diverses calaveres de simi i una mona gran que ha deixat la seva pell, assecant-se al sol, fent la competència a un llangardaix decapitat, gran com un cocodril. De nou la simbologia dogon, estranya, crua, profundament arrelada a la natura.

DORI I EL MERCAT DE GOROM-GOROM

En una ruta dura, de 500 km, entre carretera asfaltada i pista, sortirem de Mali i del país dels dogons per entrar novament a Burkina Faso, en direcció a la ciutat de Dori, la capital de la província anomenada també *Sahel*. El nord de Burkina Faso és territori dels fulbes, el poble nòmada més gran del món, d'origen obscur, coneguts també amb el nom de *fulanis* o *peuls*. Tenen la pell de color caoba, més clara, de nas aguilenc però no ample i camús, d'ulls ametllats i cabell fi.

A prop de Dori, en un dels llocs més oblidats d'aquest nostre planeta, fem una aturada a Markoye, un curiós mercat de bestiar. ¿Què us diré d'aquest mercat perquè us endueu l'essència veritable? Doncs que si aquests ramats de bous de banyes grosses i d'indefenses cabres fossin vaques, diríem que temps era temps hi hagué una vaca cega, avançant d'esma pel camí de l'aigua; després vindria la vaca de la mala llet, però aquestes de Markoye, si ho fossin, serien les vaques de la immensa paciència i la resignació, a l'espera de ser venudes sota un sol de plom, i una calor que vol aturar-se als 45°C.

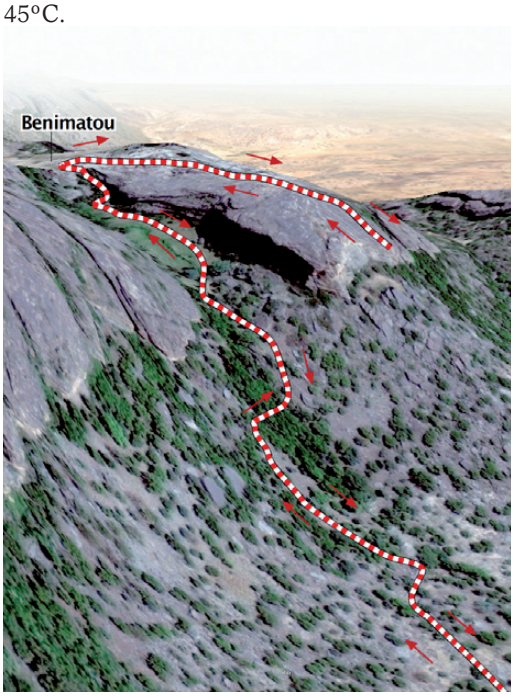

ALBERT MARTÍNEZ

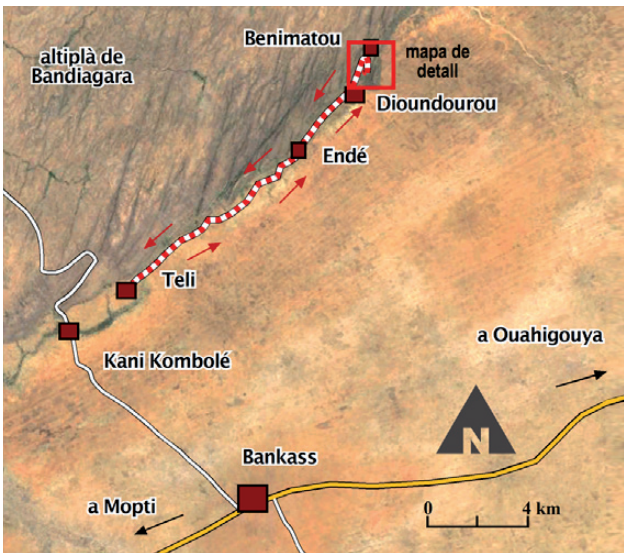

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

TONI VIVES

L'entrada al mercat de Gorom-Gorom (Burkina Faso) és ple d'olles de terrissa songhai.

Arribem després a Bani, un poble als límits de la província, conegut per les nou mesquites que no miren cap a la Meca. Es veu que han estat construïdes per un santó local, de les quals destaca una gran mesquita de fang, isolada en el camp sahelià, amb uns dibuixos i formes ben curiosos, que recorden els símbols dogons. Els nens del maó, el fang i la pols, de mirada tendra, sovint alegre, fanguegen en un bassal, enfonsats fins als genolls, jugant, divertint-se, treballant per fer una massa homogènia que farà maons de tova nous per a la mesquita.

Per acabar aquest periple, anem a embadalir-nos en el mercat que ha de ser la meta de tot aventurer: Gorom-Gorom. Un indret perdut, un poble humil, amb cases de terra i uns pocs habitants. Ara bé, hi ha un dia a la setmana que Gorom-Gorom es converteix en el centre del món. Aquest dia és el dijous, quan s'alça un dels mercats més espectaculars de tot l'oest d'Àfrica, gresol d'ètnies de tres països diferents: Burkina Faso, Mali i Níger. Tothom s'aplega per vendre els seus productes, d'on destaquen a primera vista, lluents i noves, les grans olles de terrissa songhai, d'una senzillesa sublim. Uns encants oblidats, de proporcions ciclòpiques. Cadascú ocupa el seu lloc i fa la seva feina. Homes i dones i nens.

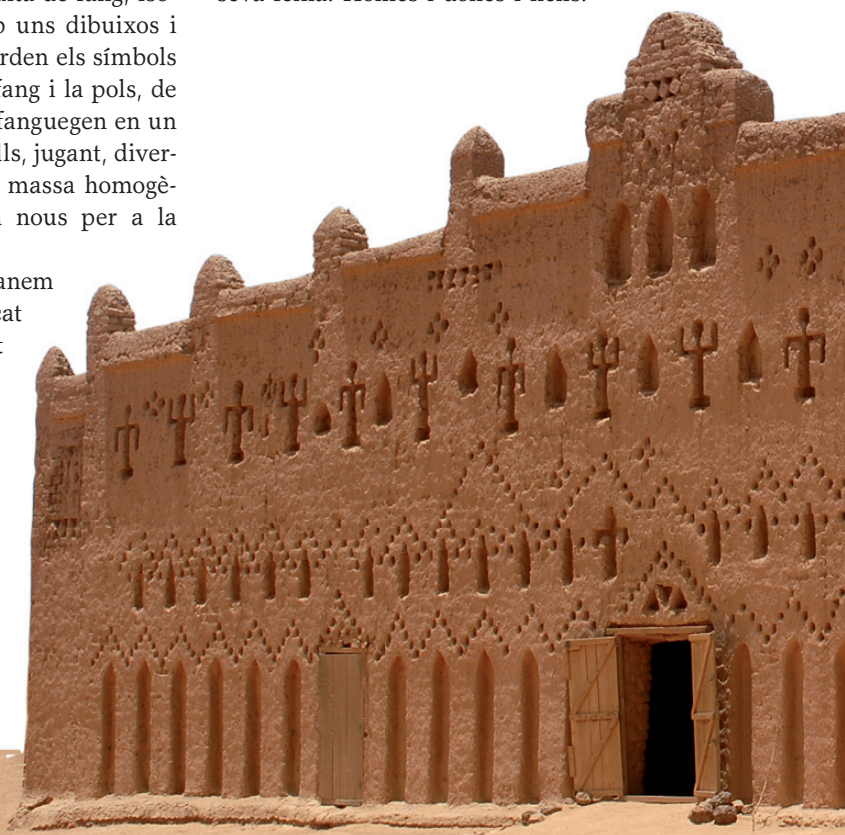

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

Mossis, fulbes, songhais o tuaregs, la majoria vinguts de molt lluny, passegen amb la seva vestimenta tradicional, mercadejant. Els uns amb túniques llargues de teles suaus i colors intensos, fredes, amb mocadors llarguíssims, foscos, al voltant del cap i del coll; les dones, amb els seus vestits d'arabescos. Robes molt boniques i coloristes, que cobreixen de manera escaient i impecable l'elegància de ser negre.

La mesquita de fang de Bani, al nord Bukina Faso, és adornada amb una simbologia que recorda l'art dels dogons.

TONI VIVES

Maidera és la més important de les illes d'aquest arxipèlag enmig de l'Atlàntic, situat davant de les costes del Marroc, d'origen volcànic i amb valuoses àrees naturals, també és un paradís per als barranquistes.

La Madeira més salvatge

Seguint el curs de l'aigua pels millors barrancs

Text: **Mari Nivera** i **Damià Pérez**

Ràpel obert envoltat de vegetació de laurisilva al Ribeira Folhado

MARI NIVERA

Madeira és un arxipèlag de Portugal, però constitueix una regió autònoma des de 1980, format per les illes de Madeira, la més important, Porto Santo i els grups de les Desertas i Selvagens. Madeira, situada a 600 km al sud-oest de la costa portuguesa, ofereix una geografia rocallosa, molt muntanyosa, d'origen volcànic, amb el pic Ruivo (1.861 m) com a màxima altitud.

L'illa de Madeira també destaca perquè ofereix una gran quantitat de barrancs, canyons i engorjats. Això és degut al constant vulcanisme que, afegit a l'erosió i als moviments tectònics, han modelat l'illa i la seva orientació. La precipitació anual varia de 500 mm als gairebé 2.000 mm, cosa que ens pot donar una idea del cabal de les aigües dels torrents. Quan ens endinsem a les muntanyes interiors podrem gaudir dels boscos de laurisilva, la famosa laurisilva de Madeira, que ha estat declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO. Està considerada una relíquia molt valuosa, per la seva grandària i qualitat: precisament és la resta més gran de laurisilva del món.

La posició geogràfica de Madeira afavoreix un clima molt agradable. Amb temperatures que van dels 22°C a l'estiu fins als 16°C a l'hivern, una humitat suau, de clima subtropical.

L'any 2011 i l'any 2014, aprofitant una trobada de barranquistes organitzada pel Club Navao de Seixal, diversos socis del GDE del Centre Excursionista de Catalunya van realitzar diferents descensos, així com la travessa del massís central, en què van coronar el pic Ruivo.

En aquest article es ressenyen quatre dels descensos més interessants i espectaculars de l'illa.

MÉS INFORMACIÓ

PERMISOS: La legislació per a la realització de descensos de barrancs a Madeira està regulada dins l'art. 4º del Decret Legislatiu Regional nº35/ 2008/M, de 14 d'agost. Es poden demanar els permisos a: *dsfrn.sra@gov-madeira.pt*

BIBLIOGRAFIA: SILVA, Duarte. *Canyoning na Ilha Madeira.* Madeira: Montanha Madeira, 2014.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE: GOOGLE EARTH)

Segon obstacle del Ribeira Pedra Branca, una magnífica vertical de 55 m.

JOAN ROLDAN

JORDI MARTÍNEZ

Últim obstacle del Ribeira Pedra Branca, amb el mar de fons.

Ribeira Pedra Branca

Longitud	300 m
Desnivell	180 m
Número de ràpels	8
Ràpel màxim	50 m
Temps d'accés	20 min
Temps de descens	2 h 30 min
Temps de retorn	15 min
Dificultat	v4 a3 II
Escapatòries	No
Roca	Volcànica
Combinació de vehicles	No

DUARTE SILVA

Aquest barranc compta amb deu obstacles, el més alt dels quals és el segon, que fa 55 m, i que cal assegurar amb un passamà recuperable. La resta són ràpels francs sense dificultats tècniques. Cal tenir en compte el fregament de les cordes.

Accés: La carretera ER101 passa per la vila de Seixal a través d'un túnel. A la sortida oest d'aquest túnel prendrem una pujada bastant forta cap a la Faja do Parreira, on aparcarem. Per un camí evident, i amb el barranc a la vista, seguirem el sender fins a l'entrada, a 190 m i uns 30 minuts d'aproximació.

Retorn: El retorn el farem per l'antiga carretera ER101 en direcció est, fins que trobem la pujada a la Faja do Parreira.

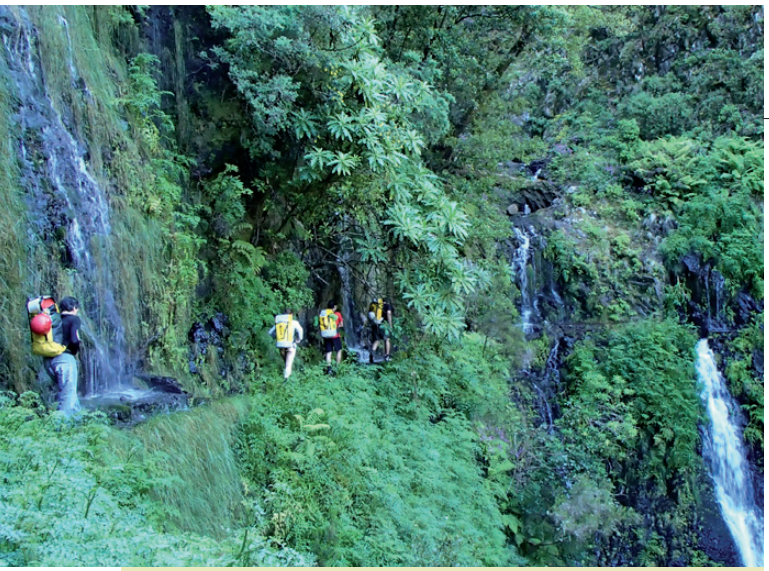

JORDI MARTÍNEZ

L'espectacular i aèria Levada do Seixal creua molts torrents abans de trobar el Seixal Inferior.

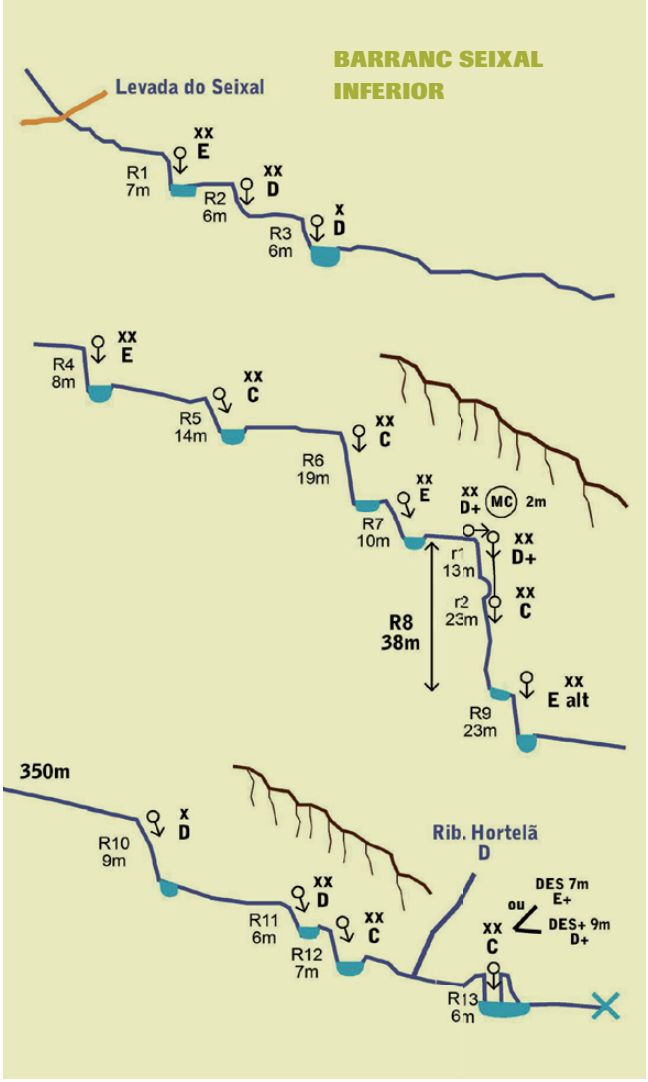

DUARTE SILVA

Seixal Inferior

Longitud	1.200 m
Desnivell	300 m
Número de ràpels	13
Ràpel màxim	40 m
Temps d'accés	1 h 30 min
Temps de descens	3 h 30 min
Temps de retorn	30 min
Dificultat	v4 a2 II
Escapatòries	No
Roca	Volcànica
Combinació de vehicles	No

Magnífic descens que supera 300 metres de desnivell amb obstacles de mitjana alçada (com a màxim, 33 m), i un tram intermedi engorjat de gran interès paisatgístic i tècnic. Després de l'últim obstacle podem trobar restes de despreniments laterals.

Accés: Aparcarem a la piscifactoria del Chao da Ribeira. Seguirem el camí paral·lel a la Riveira do Seixal. Quan arribem a la bifurcació continuarem per la dreta fins a la levada, que seguirem fins al final. Després prendrem un corriol a la dreta. Al final d'aquest corriol creuarem el Seixal, i cap a l'esquerra trobarem el camí Lombo Barbinhas. Pujarem en fort pendent fins a la Levada Seixal i la seguirem a la dreta fins que creuem un túnel força llarg (aquí el frontal és imprescindible). Just a la sortida del túnel trobem l'inici del descens. L'aproximació es fa en 1 h i 30 minuts.

Retorn: Seguirem el curs del riu Seixal fins a l'aparcament.

DUARTE SILVA

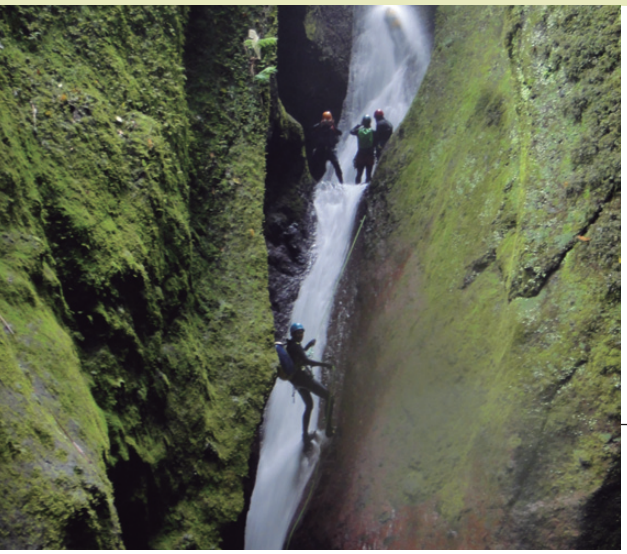

Els trams oberts al Ribeira Folhado són la tònica predominant d'aquest descens.

Un dels pocs trams engorjats al Ribeira Folhado.

MARI NIVERA

Ribeira Folhado

Longitud	700 m
Desnivell	300 m
Número de ràpels	14
Ràpel màxim	27 m
Temps d'accés	1 h 10 min
Temps de descens	3 h 30 min
Temps de retorn	30 min
Dificultat	v3 a2 II
Escapatòries	No
Roca	Volcànica
Combinació de vehicles	No

Es tracta d'un descens força tècnic, amb obstacles que varien entre 8 i 33 m d'alçada, per la qual cosa cal maniobrar bé amb les cordes i prendre precaucions per evitar els fregaments. Igual que en els altres descensos de la zona, estarem immersos en els boscos de laurisilva. Per tant, podem dir que estem en uns barrancs boscosos únics.

Accés: Accedirem a la Levada do Seixal i aparcarem a la piscifactoria del Chao da Ribeira. Seguirem el camí paral·lel a la Riveira do Seixal, i en la bifurcació continuarem per la dreta fins a la *levada* (els canals o aqüeductes típics de Madeira, transitables pel marge), que seguirem fins al final. Després prendrem un corriol a la dreta, i al final d'aquest corriol creuarem el Seixal. Cap a l'esquerra trobarem el camí Lombo Barbinhas. Pujarem en fort pendent fins a la Levada do Seixal i la seguirem a la dreta fins l'inici del descens. El recorregut total és d'1 h 10 min d'aproximació.

Retorn: Seguint a la inversa l'itinerari d'accés a partir de la vereda Lombo Barbinhas, confluència amb el Seixal, perquè és comú amb l'aproximació.

JOAN ROLDAN

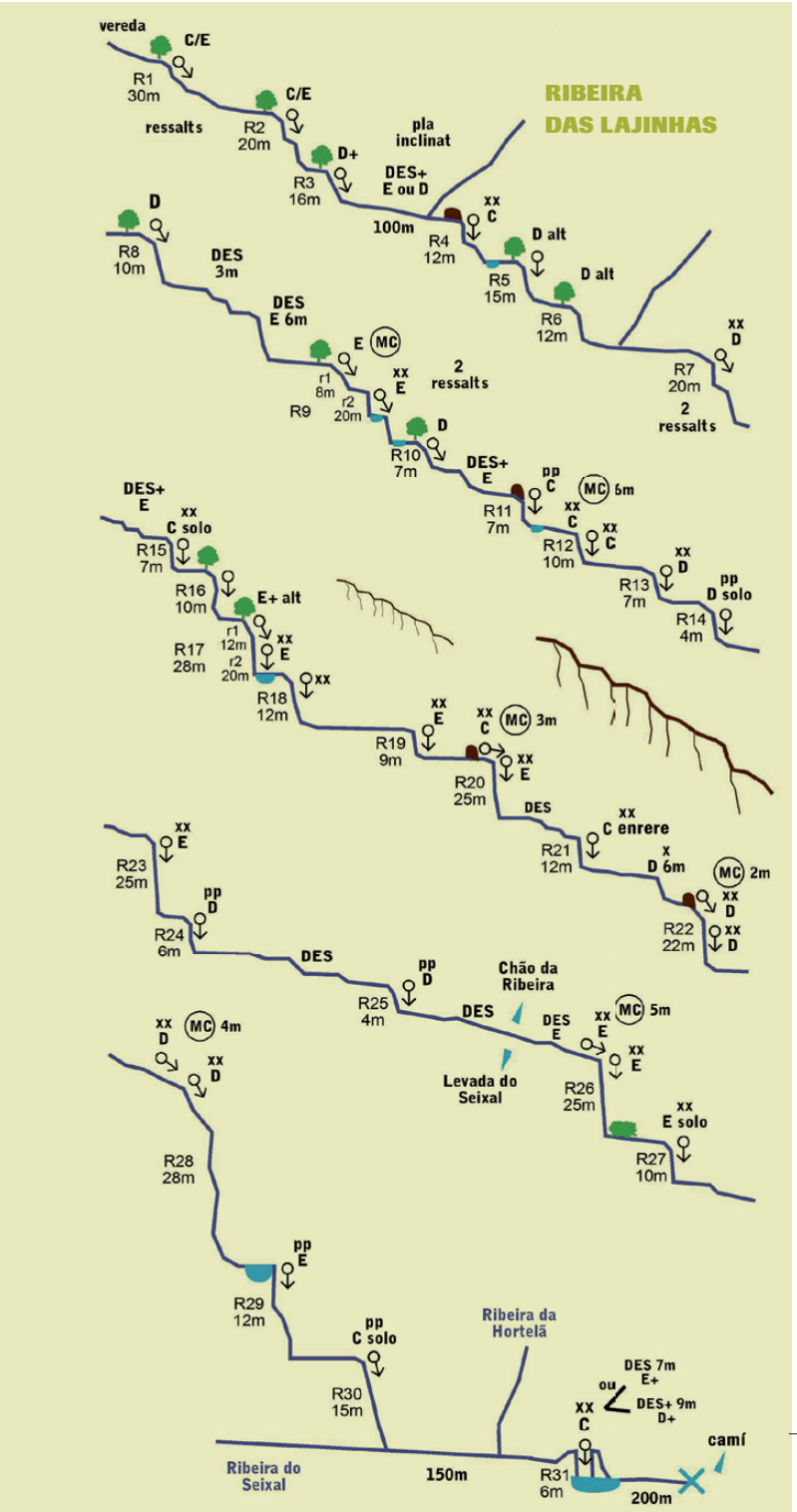

DUARTE SILVA

Ribeira das Lajinhas

Longitud	1.000 m
Desnivell	500 m
Número de ràpels	31
Ràpel màxim	35 m
Temps d'accés	25 min
Temps de descens	5 h 30 min
Temps de retorn	30 min
Dificultat	v4 a2 III
Escapatòries	No
Roca	Volcànica
Combinació de vehicles	Si

Aquest és el descens amb més obstacles de l'illa de Madeira, un total de 31. Malgrat això, és un descens poc tècnic perquè els ràpels són francs i poc exposats. L'obstacle més alt fa 35 m. L'inici és un xic obert i amb moltíssima vegetació, selvàtic. A la part intermèdia, la gorja s'estreny per tornar-se a obrir a poca distància de la confluència amb el Seixal, formant una successió de cascades en colada i una marmita penjada molt maca. Combinació de cotxes obligada.

Accés: Per la carretera regional 209 (Fanal-Paul da Serra) fins a l'altiplà. Cal aparcar a la zona intermèdia (hi ha fites) i entrar en direcció a la depressió evident, per un corriol ben marcat enmig de la vegetació, fins que la verticalitat obliga a realitzar els primers ràpels al mateix camí, que ens porten fins al torrent.

Retorn: El Laginhas desemboca a la Ribeira do Seixal, amb la qual cosa el retorn és el mateix que per la Ribeira do Seixal.

Pàgina anterior: Placa volcànica polida al primer tram del Ribeira das Lajinhas.

Els tresors geològics del paratge natural de Poblet. Poblet-Mina Atrevida-Castellfollit
Albert Martínez, Marc Tudela
Barcelona: Itineraris Geològics, novembre del 2015 [2]

Descobrir la geologia del paratge natural de Poblet

El paratge natural de Poblet no solament és conegut pel monestir, sinó també perquè està situat en un indret de gran bellesa paisatgística i alts valors biòtics. Però, sovint, oblidem que aquest paisatge és el resultat d'una sèrie de combinacions de diversos processos geològics on es desenvolupa la flora, la fauna i els assentaments humans, ja des de la prehistòria.

Per aquests motius, Albert Martínez i Marc Tudela, han publicat una guia de la divulgació geològica d'aquest paratge. El títol és prou suggeridor: *Els tresors geològics del paratge natural de Poblet.* Aquest llibre és el segon de la col·lecció iniciada amb la guia del Cadí. Però l'interior és encara més engrescador, ja que és una guia eminentment visual. Predominen les figures il·lustratives i fotografies, que ens expliquen d'una manera clara i senzilla els processos geològics.

En aquesta guia hi ha tres itineraris. El primer és a la zona de la Pena; el segon és un itinerari circular al voltant de les antigues mines de barita, i el tercer és a la vall de Castellfollit. També hi han tres punts d'interès geològic, com la mina Atrevida, la cova de la Font Major a l'Espluga de Francolí i la font de la Nerola.

La guia porta una aplicació per a smartphones android (properament per a iPhone) que ens ajuda a comprendre sobre el terreny les explicacions de la guia. En aquesta aplicació hi ha vídeos que ens expliquen breument el que cal veure en cada parada i, sovint, s'il·lustra amb una imatge o una animació.

Història de l'escalada lliure

Un repàs de l'escalada lliure per tots els continents, des dels fanàtics escaladors de finals del segle XIX fins als mutants dels darrers anys.

El 9º grado. 150 años de escalada libre
David Chambre
Madrid: Ediciones Desnivel, octubre del 2015

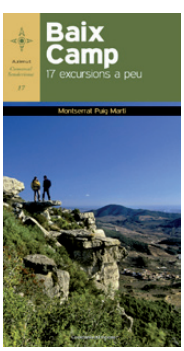

Muntanyes del Baix Camp

17 itineraris des del mar, a Cambrils, fins al sostre comarcal, el tossal de la Baltasana, a través d'una comarca poc freqüentada.

Baix Camp. 17 excursions a peu
Montserrat Puig Martí
Valls: Cossetània Edicions, novembre del 2015 [Azimut Comarcal Senderisme, 17]

Rescats d'alta muntanya

La passió pel vol i per les muntanyes més altes, junt amb el desafiament personal i el desig d'ajudar els altres, en aquest nou llibre de Simone Moro.

Alas en el corazón
Simone Moro
Pròleg de Reinhold Messner
Madrid: Ediciones Desnivel, octubre del 2015

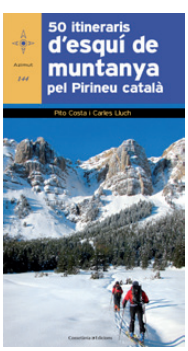

Esquí de muntanya al Pirineu català

50 itineraris d'esquí de muntanya pels dos vessants de tot el Pirineu de Catalunya i Andorra.

50 itineraris d'esquí de muntanya pel Pirineu català
Pito Costa i Carles Lluch
Valls: Cossetània Edicions, novembre del 2015 [Azimut, 114]

Les orquídies del Montsant i de la Mussara

Una obra de gran format per a un excel·lent reportatge fotogràfic al voltant de 40 espècies de la família de les orquídies que es poden trobar en aquestes muntanyes del Priorat i del Baix Camp. Els quatre autors, Jaume Blanch, Ramon Pere, Ricard Ribas i Biel Roig, tenen un enorme coneixement del territori i n'han sabut captar l'essència mitjançant les imatges de les flors: «la bellesa amb què ens obsequien les orquídies del Montsant i la serra de la Mussara, és motiu suficient per dedicar-los-hi un bacinet del nostre temps de lleure. Les seves flors ens han captivat unes vegades pels seus colors, algunes pel seu perfum, altres per les seves formes».

Tot el llibre està estructurat al voltant de les imatges, perquè el lector es pugui delectar amb la planta sencera i amb els detalls de les flors de cadascuna de les espècies. Amb gran encert també, les han volgut acompanyar d'un seguit d'aquarel·les que complementen aquesta acurada selecció, i d'una petita fitxa amb el nom científic i el popular, les dates de floració, i la tipologia del sòl on és present.

Aquest llibre és, doncs, una part de l'essència del Montsant i la Mussara, una part de la rica biodiversitat del nostre territori i una part de la història evolutiva més recent del regne vegetal.

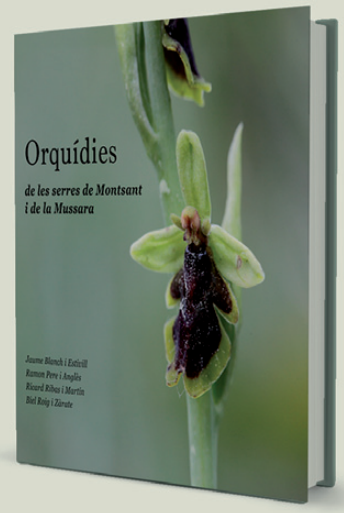

Orquídies de les serres de Montsant i de la Mussara
Jaume Blanch, Ramon Pere, Ricard Ribas, Biel Roig
Barcelona: Editorial Piolet, desembre del 2015

La novel·la de l'Atles

Albert, un jove aficionat a la muntanya decideix emprendre el seu viatge somiat pel Marroc. Un cop allà la seva vida dóna un gir radical...

Atlas. Historia de un viaje
Jordi Corbella
València: Carena Books, novembre del 2015

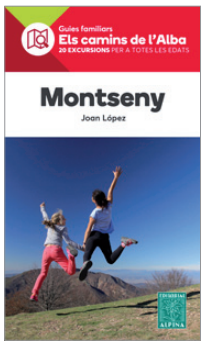

Els camins de l'Alba al Montseny

Nova edició actualitzada i revisada de la guia familiar del Montseny, emmarcada dins de la col·lecció dels Camins de l'Alba. Una acurada selecció de 20 excursions.

Montseny
Joan López
Granollers: Editorial Alpina, gener del 2016

Novetats cartogràfiques

L'Editorial Alpina ha actualitzat el mapa del parc natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. En segon lloc presenten un mapa del Berguedà amb tota la informació per a la pràctica del parapent. La Piolet publica una cartografia de la zona d'Os de Balaguer, el monestir de les Avellanes i Santa Linya: els aspres de la Noguera.

Sant Llorenç del Munt i l'Obac
Granollers: Editorial Alpina, gener del 2016
Escala: 1:25.000

Berguedà-Parapent
Granollers: Editorial Alpina, febrer del 2016
Escala: 1:50.000

Os de Balaguer, les Avellanes i Santa Linya
Barcelona: Editorial Piolet, setembre del 2015
Escala: 1:25.000

ANDES

PATAGÒNIA
Cerro San Lorenzo (3.706 m)
Noves vies

Notable i dilatada activitat a aquesta remota zona patagònica per un grup eslovè, amb primeres a la cara SO del Cerro Hermoso i a la cara E del San Lorenzo. Destaquen les dues vies d'aquest darrer cim (novembre del 2015).

1. La cordada formada per Dejan Koren, Rok Kurincic i Bostjan Mikuz, aconsegueix la primera ascensió de la cara E amb ***No Fiesta*** (ED sup / 1.600 m de desnivell). Itinerari seriós que concentra llargada, dificultat i el risc de les barreres de seracs de la part alta. Però fan desembocar la via a l'aresta per on puja la *Sud-Africana*, a la cota 3.450, restant elegància a la realització. Una vegada a l'esmentada aresta, i a causa del vent, cada vegada més fort, renuncien al cim i baixen rapelant per la cara NE. Unes 40 hores anada i tornada del camp base.

2. Per la seva banda, Domen Kastelic i Domen Petrovcic es fixen com a objectiu el pilar S de la punta Buscaini, un cim del mateix vessant E, però situat molt més a l'esquerra. Per començar, llarga aproximació de 8 hores (i l'amplada de la cara E és d'uns 7 km!). Bivac a la glacera seguit de 1.000 m de paret, amb dificultats concentrades al principi i al final. El nou itinerari s'anomena ***Exit*** (fins 90º amb trams de mixt). Descens per la cara S, però retorn al vessant E, on tenen el camp base, cosa que els comporta una llarga volta i una altra nit al ras.

HECTOR FABIAN

No Fiesta *al San Lorenzo, que finalitza a l'aresta de la via* Sud-africana.

DANIEL PÉREZ

***Cerro Yeguas Heladas, amb la nova via de* Baró i Zegers.**

PATAGÒNIA
Torres del Paine (2.800 m)
Encadenament

Espectacular encadenament de les tres torres a càrrec d'Oriol Baró, junt amb els argentins Paula Alegre i Esteban Degregori. Tres jornades de frenètica activitat i molts metres d'escalada i ràpels. El primer dia: ***Monzino*** de la Torre N, descens a la bretxa Bich pel mateix itinerari i ***Bonington-Whillans*** de la Central fins vora el cim. El segon rematen l'ascensió i baixen rapelant per la ***Kearney-Knight*** fins que la fosca els convida a un nou bivac. Enceten la tercera i última jornada posant els darrers ràpels de la Central i seguidament s'encaren a la ***Aste*** de la Torre S. Cim a mitja tarda i descens pel mateix itinerari. Estiu austral del 2015.

PATAGÒNIA
Fitz Roy (3.405 m)
Record

Colin Haley i Andy Wyatt fan el Fitz Roy en el dia, anada i tornada des d'El Chaltén. Això comporta superar sense aturar-se uns 3.500 m de desnivell positiu, 1.500 dels quals d'escalada mixta difícil. Els americans surten havent sopat i s'aproximen a la cara O de la muntanya que fumeja per Río Eléctrico (menys de 6 h), escalen la clàssica ***Supercanaleta*** (en menys de 8 h), i baixen per la ***Francesa*** original i ***Río Blanco***. Poc més de 21 hores en total fins que retornen a la carretera d'El Chaltén, on tenen el cotxe.

CORDILLERA JUNCAL
Cerro Yeguas Heladas (4.771 m)
Nova via

Oriol Baró i Andrés Zegers obren ***Yeguas salvajes*** (fins M5 i 1.100 m de recorregut) a la cara E d'aquest cim de les muntanyes de Santiago de Chile. Ascensió sobre terreny mixt amb sectors de neu inestable. Descens evident per l'aresta S i la gran canal del mateix vessant E. La cordada catalano-xilena surt de la capital i el mateix dia estableix un bivac al peu del vessant (cota 3.050). L'endemà, ascensió i retorn a la tenda en 20 h. Data: 6 de novembre del 2015.

HIMÀLAIA

SIKKIM
Talung (7.349 m)
Nova via

Daddy Magnum Force (M6/Al6/A3, 1.700 m de desnivell). Aquí tenim una de les activitats de l'any a l'Himàlaia, el fabulós pilar N del Talung, una mena de Walker a 7.000 m. Sis dies en estil alpí, dificultats sostingudes, escalada exposada... Aquest objectiu, amb un atractiu evident i ja intentat en diverses ocasions, ha estat finalment aconseguit pels ucraïnesos Nikita Balabanov i Mikhail Formin. Cim assolit el 23 d'octubre del 2015. Descens pel vessant O, amb un bivac poc abans d'atènyer el camp base.

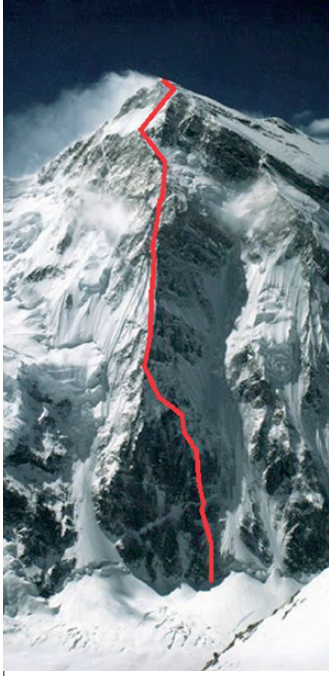

NIKITA BALABANOV, MIKHAIL FOMIN

El pilar del Talung, obert en estil alpí en sis dies.

ANNAPURNA HIMAL
Nilgiri S (6.839 m)
Nova via

I una altra gran ascensió, la cara S del Nilgiri, una paret de 1.400 m de desnivell que a més quedava sense escalar. En el pla tècnic es tracta d'un itinerari molt exigent, amb dificultats de fins M5/90º i endurida pel fred i el vent. Tot això ho signen els austríacs Hansjörg Auer, Alexander Blümel i Gerhard Fiegl, no cal dir que en estil alpí. Atac des d'un camp situat a la cota 5.200, uns 150 m sota la rimaia. Cim el matí del tercer dia d'ascensió, el passat 25-10-15. Però l'èxit es veu pertorbat per la desaparició d'un dels components durant el descens. Fiegl, que ja arriba esgotat al cim, acaba perdent l'equilibri durant la baixada per l'aresta SO. Els altres dos membres no poden fer res pel company estimbat i arriben al camp base aquella mateixa tarda.

ELIAS HOLZKNECHT

Traçats de la primera ascensió a la cara S del Nilgiri S i descens per l'aresta SO.

AMÈRICA DEL NORD

COAST MOUNTAINS
Devil's Paw, Torre N (2.593 m)
Nova via

Primera ascensió de l'aresta NE i, possiblement, primer ascens a la Torre N, pel suïs Roger Schäli i el sudtirolès Simon Gietl. A la via l'anomenen ***Black Roses*** (6c/A1/M4, 1.200 m de recorregut). Un sol atac amb un bivac poc per sota el cim, que assoleixen l'endemà a primera hora. Descens per la cara E i la canal del vessant SO. Maig del 2015.

ALPS

ÉCRINS
Pic Sans Nom (3.913 m)
Repetició destacada

Roger Cararach i Iker Madoz s'apunten la cara nord amb piolets, a principis del passat novembre. Segueixen la recent ***Prestige des Écrins*** (M6^{+}, 1.000 m de desnivell), dels guies (UIAGM) Frédéric Dégoulet, Jonathan Joly i Benjamin Brochard. S'ha de dir que aquest itinerari segueix en bona part l'original ***George-Russenberger*** (amb les seves inevitables variants hivernals), fet que podria no justificar un nom nou, i que ja ha generat crítiques dins la comunitat alpinística. Sigui com sigui, això no resta mèrit a l'activitat de la cordada bascocatalana, que ha resolt aquesta important cara nord a les portes de l'hivern, amb un bivac a la paret i un altre a la baixada.

UELI STECK: 82 QUATRE MILS EN 61 DIES

El passat 11 d'agost Ueli Steck trepitja la barra dels Écrins i d'aquesta manera culmina el seu projecte de fer els 82 quatre mils dels Alps en menys de 80 dies, allò que ja va intentar Berhault l'any 2004 i que va acabar tràgicament quan li faltava poc per aconseguir-ho. De fet el guia suís (UIAGM) només n'ha necessitat 61, de dies. Va encetar l'encadenament amb el Bernina, i durant dos mesos ha travessat tota la serralada sense utilitzar mitjans mecànics, només amb bicicleta, caminant o escalant. Més de 100.000 m de desnivell acumulat per terreny de muntanya i vora 1.000 km en bicicleta per colls i revolts. Les primeres jornades del projecte les va compartir amb Michi Wohlleben, però aquest company va patir un accident d'ala de pendent, baixant d'un dels cims, i es va veure obligat a abandonar. Ueli Stek va continuar sol, amb la participació puntual d'amics i de la seva parella.

WWW.BEECLIMB.COM

Terreny d'aventura per a tothom des del Sobrarb a la Noguera

En aquesta crònica primaveral podem gaudir d'una tal varietat que de ben segur acontentarem els més exigents. D'entrada, la Peña Montañesa ofereix una contrada NW amb tots els trets precisos per imitar qualsevol fita alpina amb edelweiss inclosos, i amb el gran avantatge que difícilment hi trobarem companyia. Al freqüentat Collegats, però, s'estrena el mur de conglomerat més consistent de tot el congost, resultant l'itinerari d'artificial més significatiu del Pallars, dins d'un districte gairebé ocupat per l'escalada lliure. A l'obaga del Montsec, i atrinxerats dalt del torrent del Bosc, apareixen uns bons retalls de calcari, on unes poques vies trenquen la solitud i el misteri, mentre que a la fi del barranc, la roca Regina exhibeix una de les façanes més cèlebres i cobejades pels fanàtics de les grans parets. Per últim despullem un lloc privilegiat, on l'aigua aturada del Segre presenta la serenitat òptima per gaudir d'unes particulars escalades definides pels plecs del Castellar, a prop d'Alòs de Balaguer.

PEÑA MONTAÑESA
Tarro o Inconsciència
(395 m, 6b)

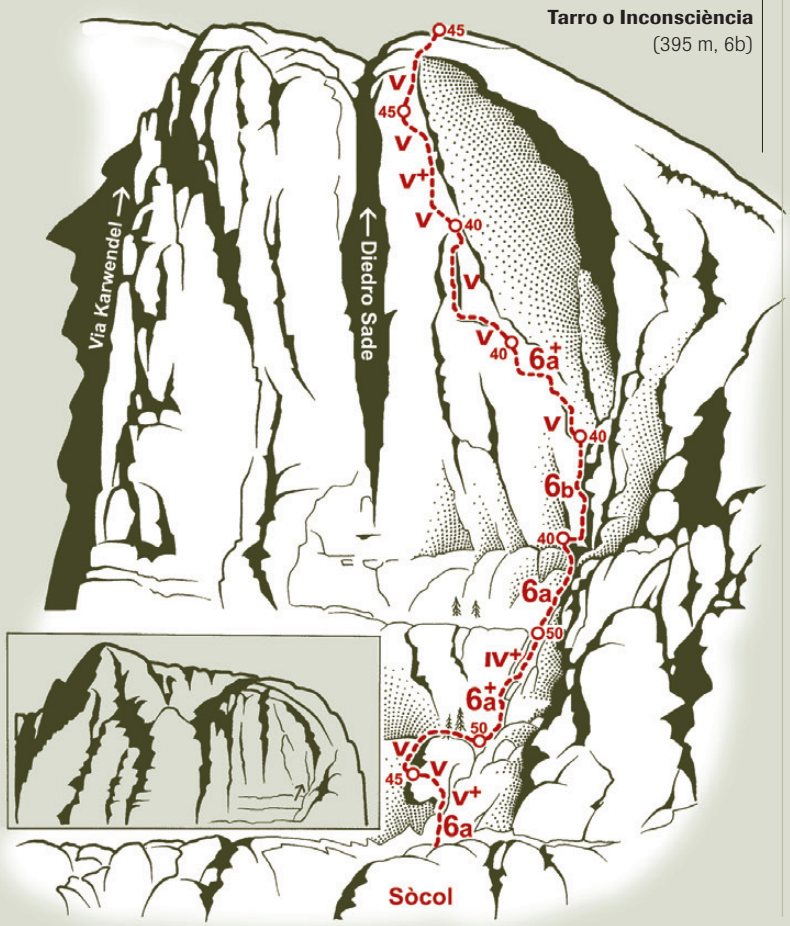

OSCA - SOBRARB

Al vessant NW de la Peña Montañesa despunta una línia arquejada misteriosament verge fins fa ben poc, deguda principalment al seu dubtós aspecte que desmereix la bona fama d'aquesta muntanya tan cobejada els darrers anys, en un sector concret on el rocam és més discret i amb el consagrat defecte d'oferir la presa invertida. El nou traçat anomenat ***Tarro o Inconsciencia*** (13-6-15), desvetlla l'arc característic mitjançant una escalada en lliure pràcticament desequipada (sols dues expansions en reunions), on seran necessaris 10 cintes, tascons, 2 semàfors d'aliens, joc de friends fins al nº4 (amb el nº3 repetit) i un pitó pla per reforçar la R4. Els autors, José Maria Andrés i Nacho Garrido-Lestache, insisteixen que es tracta d'una línia amb un marcat caràcter alpí, amb una roca que demana atenció, i amb el notable compromís afegit que a partir de la R5 la retirada pot ser tècnicament apoteòsica. El tercer llarg coincideix amb el *Diedre Sade* que sorteja el sòcol d'una forma més directa sense tants revolts. Accés des de Laspuña a Ceresa i prenent la pista que duu a la collada. D'aquí, cal guanyar alçada fins que travessem tarteres al peu de l'itinerari (45 min). Descens per la ruta normal d'ascensió al cim (1:30 h).

PALLARS JUSSÀ

En tot Collegats sols quedava un pany de paret verge, a causa del seu imponent aspecte i laboriós futur que s'endevinava a primer cop d'ull. Es tracta del gran mur que separa la muralla principal del Pessó, del circ del Pessó, on ja fa anys que hi festegen diversos projectes, entre els quals destaca la via *Titànica* que conquereix la gran llastra adossada existent. Aprofitant l'entrada més adient oberta per Juli i Luky l'any 1995, la parella formada per Laia Acero i Lluc Pellissa enllesteixen la via ***Canvi de dècada*** (26-5-15), una magnífica escalada bàsicament d'artificial on destaquen quatre tirades seguides d'A3 amb una tònica de pitonatge en forats falcats, que per les seves característiques segurament es tracta de l'itinerari més treballós obert fins ara en tot el Pallars Jussà. Cal dur uns

40 claus, moltes falques (algunes de grosses), ganxos, algun plom, un joc de camalots fins al nº3, i calcular dues jornades per a pròximes repeticions.

MONTSEC D'ARES

En la part alta del torrent del Bosc, prop del llogaret de l'Alzina, apareixen uns esperons amagats, significatius, anomenats els picons del Pla d'Auberó, estrenats l'any 2004 pels germans Ullastre, on clarament van encertar d'entrada l'itinerari més eloqüent i clàssic: el ***Diedre sud***. Una línia gairebé fissurada que arrenca per una bavaresa prou exigent (ponts de roca visibles), enllaçant tota la lògica amb poc equipament, on seran molt útils els tascons i els camalots fins al nº3 (repetit). Roca molt millor del que s'entreveu des de baix, malgrat algun bloc puntual sospitós. En una següent campanya, Miquel Vilaplana, Eulàlia Sancho, Iván Ruiz i Xevi Casals realitzen l'esperó ***Enric Vilaplana d'Abadal*** (2010), on destaca un primer llarg delicat i una mica expo, on trobarem dos parabolts de referència i una roca que millora clarament amb l'alçada. Cal dur els tascons, un joc de camalots fins al nº3 i pot ser útil algun clau per reforçar (opcional). Immediatament a la dreta discorre la via ***Genollets de vellut*** (2011) gràcies a Jordi Solà, I. Ruiz i M. Vilaplana, una magnífica escalada de placa amb foradets totalment equipada amb parabolts des de dalt, que de segur representa l'alternativa més llaminera del sector. Cal portar 16 cintes. Per últim, tenim la via ***Culebra Bastarda*** (2013) a càrrec de Sidarta Gallego i Luis Alfonso, amb les mateixes característiques que l'anterior, però equipada des de baix amb parabolts i algun clau. Cal dur 15 cintes, tascons i friends petits. L'accés s'efectua des de la calçada que continua de Moror en direcció al Pont de Montanyana, desviant-se per una pista a mà esquerra que baixa al torrent del Bosc. Transcorreguts 1,2 km aproximadament, cal deixar el vehicle i baixar directament al riu (runes) i seguir-lo per l'esquerra fins que el barranc s'engorja i obliga a creuar-lo, remuntant per la dreta fins a un collet. Davallant per l'altre costat arribem a un nou torrent on ja s'intueixen els picons pujant a mà dreta (45 min). El descens es pot fer rapelant per la paret tal com assenyala el dibuix i tornant pel camí d'accés, o bé per darrera pujant al cim principal i davallant al N sense rastre, en direcció al torrent principal per enllaçar amb l'aproximació (1 h). Indret assolellat, salvatge i solitari, recomanat especialment per a la primavera i la tardor.

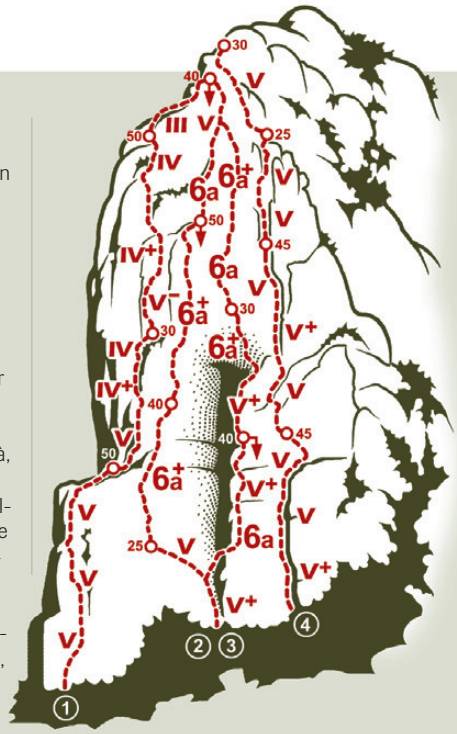

MONTSEC D'ARES
Picons del Pla d'Auberó
1. Esperó Enric Vilaplana d'Abadal (195 m, V)
2. Genollets de Vellut (185 m, 6a+)
3. Culebra Bastarda (125 m, 6a+)
4. Diedre Sud (160 m, V+)

COLLEGATS

Canvi de dècada
(230 m, 6a / A3+)

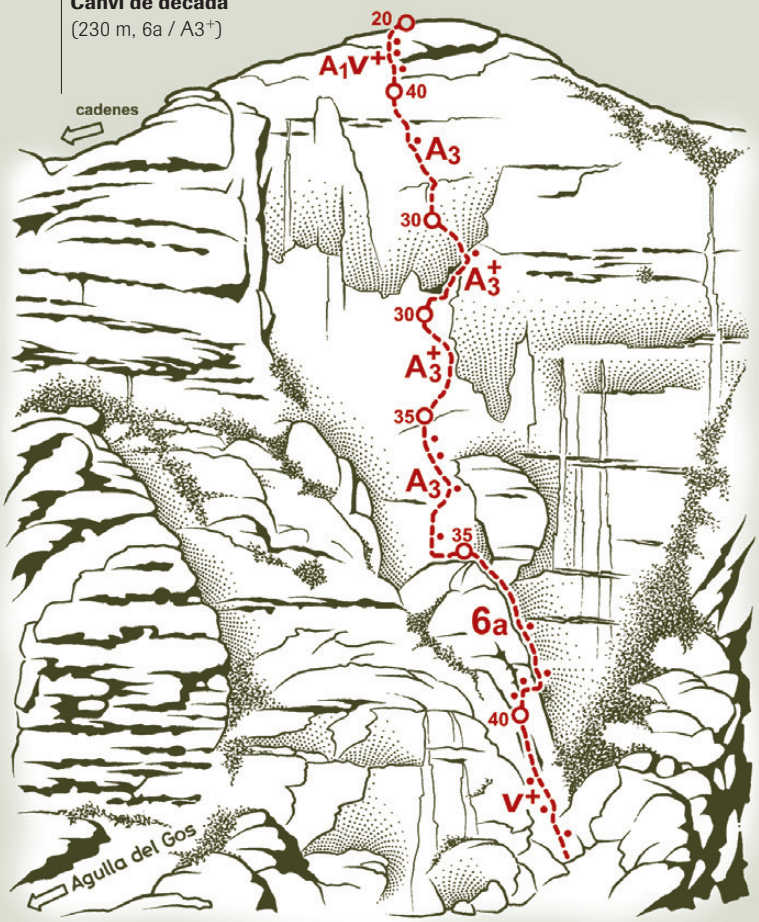

Una nova ruta anomenada ***Sambari Tugeder*** (juliol-15) oberta per D. Palmada *Pelut* i l'incombustible Àngel Vedo, serpenteja entre els itineraris existents per guanyar els quasi 400 m de la roca Regina al genuí estil *bigwall*. Destaquen les sortides de la R1 i la R6 com el més explosiu de l'itinerari, atès el potencial risc de caiguda sobre lleixes, mentre que la resta intercala burins sense xapes amb trams molt treballosos on seran útils tot tipus de pitons, pitonisses, falques, ploms, ganxos, àncores de totes mides, joc de totems, aliens, camalots fins al nº3 i plaquetes recuperables. Cal dir que en conjunt la via va prou encaixonada entre la *Génesis* i la *New Age*, fins que creua la clàssica *Galí-Molero* a nivell de la travessa (reunió en comú), on continua per la dreta. A partir de la R10 la ruta es decanta per una diagonal ascendent deixant a la dreta la *New Age* (atenció), que assoleix directament els murs finals. Com a totes les rutes d'aquest sector esquerra de la paret, hi trobarem trams de tota mena, i per la seva concepció seran necessàries de dues a tres jornades intenses per a pròximes repeticions.

ROCA REGINA

Sambari Tugeder (400 m, 6a/A3⁺)

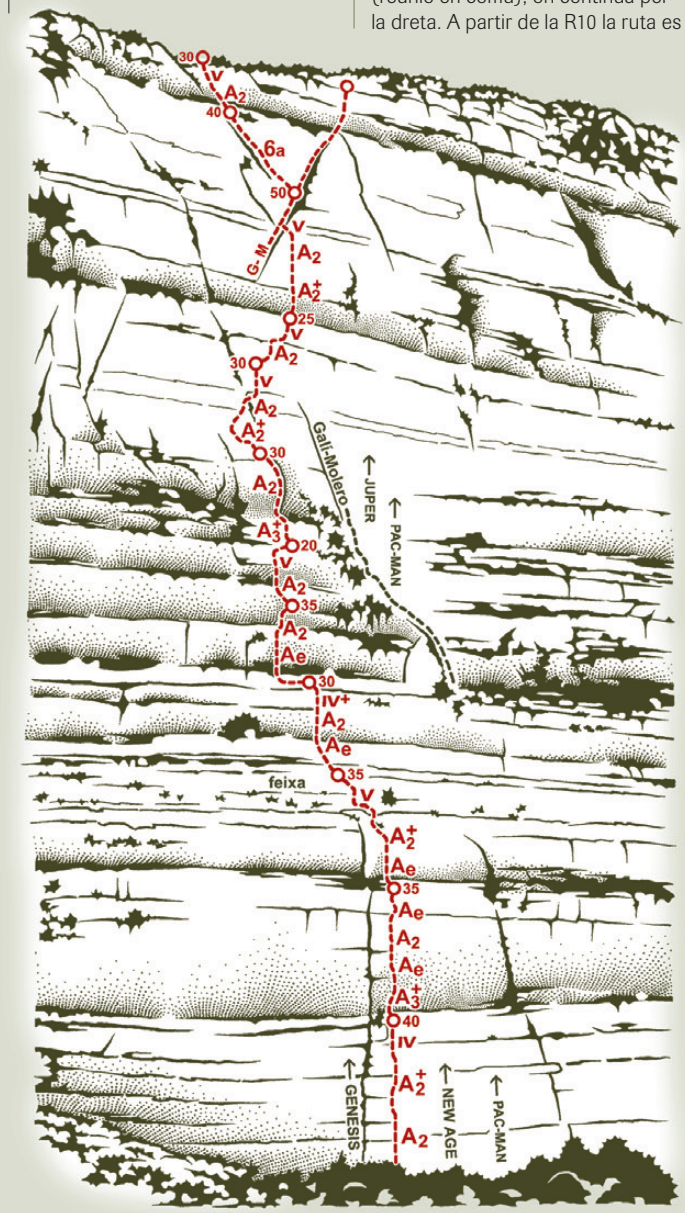

LA NOGUERA

A prop d'Alòs de Balaguer apareix un singular plegament rocós amb 20 anys d'activitat, on ja comença a ser difícil sumar-li alguna via tal com es pot apreciar clarament al dibuix panoràmic. Es tracta del Castellar, conegut també com el pic de Castellàs o serrat del Poll, situat a l'entrada de la gorja del Segre quan queda inundada per l'embassament de Camarasa. Malgrat que l'indret presenta un escenari calcari de qualitat, el terreny desmereix per la seva discontinuïtat i vegetació que li resten part del seu encant. No obstant, l'empenta dels escaladors lleidatans més assidus li ha atorgat un bon nombre d'itineraris que no podem menysprear i que a continuació detallem per ordre d'aparició.

La primera via efectuada en el Castellar va ser la ***Olga Frontera*** (18-4-95) de Ramon Majó i Joan Frontera, sobre la successió més definida de plegaments que ofereix l'indret, resultant la línia més repetida, recomanable i pràcticament equipada de tota la zona, on són útils 14 cintes, tascons i friends al gust. Més tard, la via ***Super Poll*** (31-3-96) oberta per Ernest Noguera i A. Ballart explorant el vessant oriental, aprofita un dels millors diedres existents, i ofereix una línia interessant però poc equipada i deslluïda pel tram de caminar. En tota la ruta només hi trobarem un sol espit al L1 i algun pitó a la resta. Cal dur els tascons, camalots fins al nº3 i uns 3 claus universals. La via ***Raja Crack*** (1996) realitzada per Juanillo, Flaps i Potam festeja l'evident fissura central sense més pretensions, on resten 5 expansions i algun clau de referència. Cal portar 3 pitons (tipus V), el joc de tascons i camalots fins al nº2. Un dies més tard, els mateixos escaladors superen el marcat plegament occidental amb la via ***Sordenes mon gef***, semiequipada

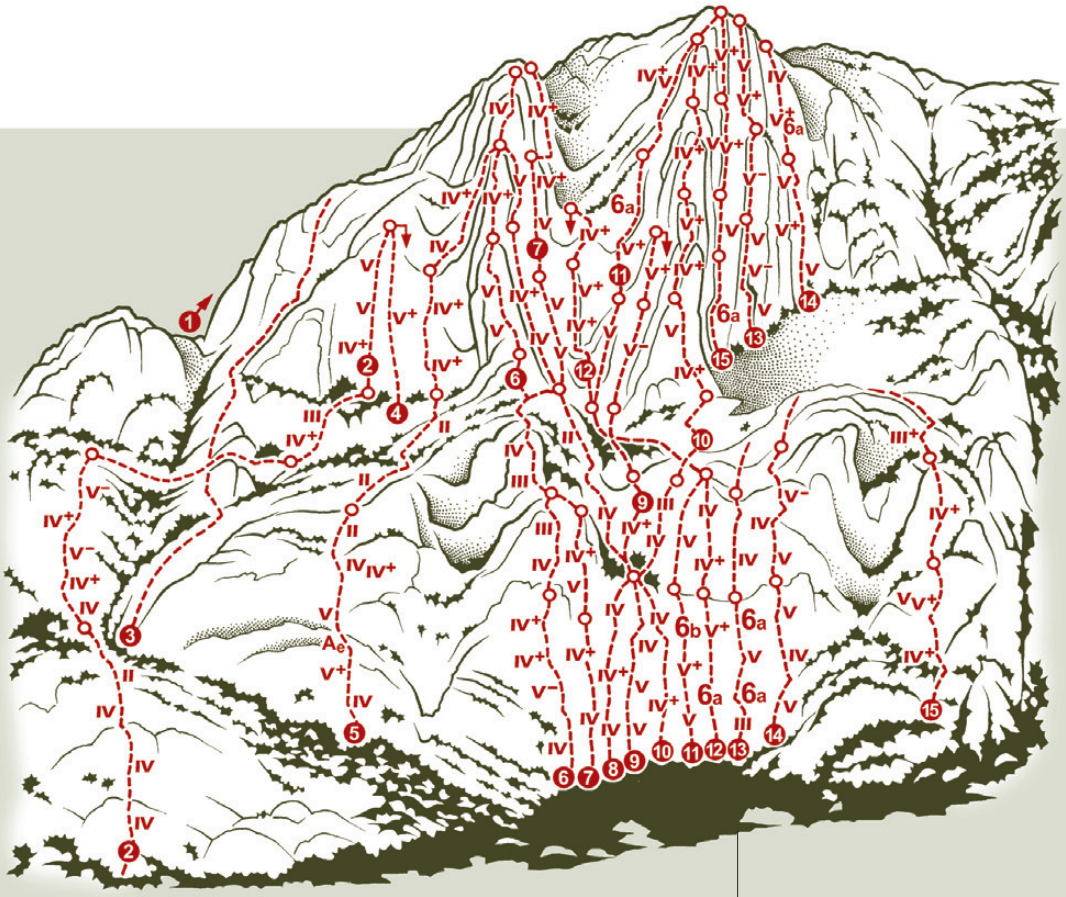

amb parabolts posteriorment per Joan Linares i Pepe Pueyo el 2014. Cal dur 10 cintes, tascons i friends. La ***Misión imposible*** (16-3-97) de J. Linares i P. Pueyo amortitza el pany de l'esquerra mitjançant una línia semiequipada per anar amb tascons i friends, que amb tant sols quatre tirades (L1 i L4 de 60 m) enllaça amb la via anterior aprofitant el millor del terreny. La ***Pit de pollastre*** (1998) de Carles Giralt i Roger Romagosa fou oberta en tan sols 3 h en pla aventura total, i sols hi trobarem un espit i un pitó a la R3, aprofitant les dues últimes reunions de la *Sordenes mon gef*. Cal portar tascons i friends. La ***Minyons de Terrassa*** (18-5-02) va ser oberta per Jaume Clotet *Paca* i Cesc Lopera aprofitant íntegrament tot el crestall des de la passarel·la metàl·lica del camí, resultant l'alternativa més llarga, on destaca el L1 com el més difícil pujant per una rampa-diedre molt compacta a la dreta d'una cova característica. Cal dur tascons i friends. ***Canto por soleares*** (novembre-2003) de J. Linares, P. Pueyo i Nico Contreras s'entreten pel mur de l'esquerra fins travessar a la dreta a la recerca del pany més potable on, a més, obren ***El dia de la prostitució***. Cal portar tascons i friends (grans opcionals) per les dues. ***Lo Nik Gall-Lastir*** (febrer 2015) de J. Linares, Jordi Gázquez, Miquel Urbano i Sergi Rosell es troba pràcticament equipada amb parabolts i claus. Cal dur 10 cintes, tascons i friends opcionals. Des d'aquest cim es pot baixar per la mateixa via en 2 ràpels fins al jardí penjat, travessar a l'esquerra i desgrimpar pel terreny més assequible (trams amb cordes fixes), o be pel vessant contrari mitjançant 2 ràpels (20+25 m). Los ***misteris del Pepegall*** (14-3-15) de J. Linares, S. Rosell, N. Contreras, Cèsar Fernández i Lluís Olondriz representa un dels itineraris més exigents (V^+ obligat) pràcticament equipat amb parabolts. Cal dur 12 cintes i algun friend opcional. ***El pal de la W*** (abril 2015) d'Antoni Alarcón i Joan Baraldés amortitza el millor del marge esquerre del gran plec amb quatre tirades semiequipades, fins que el terreny no convida i surt més pràctic rapelar. ***Sosanitu i meganitu*** (16-5-15), oberta per Remi Brescó i Joan Asín resta semiequipada amb parabolts, tal com la ***Somni vertical al Talos*** (novembre-2015) de C. Fernández i P. Pueyo, que exploren la part oriental del serrat enllaçant el sòcol amb les pregones línies del segon pis. Per aquestes, cal dur tascons petits, aliens i els camalots fins al nº3. El descens des del cim principal es fa desgrimpant en direcció NW fins a localitzar un arbre amb la instal·lació d'un ràpel de 45 m. Seguidament, s'ha de davallar entre matolls i tarteres en direcció al congost (30 min).

EL CASTELLAR

1. **Minyons de Terrassa** (385 m, IV+)
2. **Canto por soleares** (200 m, V)
3. **Bona cuina Balbina** (sense dades)
4. **El dia de la prostitució** (35 m, V+)
5. **Misión imposible** (210 m, V+/Ae)
6. **Sordenes mon gef** (190 m, V)
7. **Lo Nik Gall-Lastir** (195 m, V+)
8. **Pit de pollastre** (200 m, V-)
9. **El Pal de la W** (150 m, V+)
10. **Olga Frontera** (235 m, V+)
11. **Los misteris del Pepegall** (235 m, 6b)
12. **Raja Crack** (135 m, 6a)
13. **Super Poll** (160 m, 6a)
14. **Sosanitu i Meganitu** (155 m, V+/6a)
15. **Somni Vertical al Talos** (210 m, V+/6a)

Ascensió a la Torreta de Montsià

El mirador del bisbat de Tortosa

La serra del Montsià és una elevació de més de 700 m situada arran de mar. El seu plec anticlinal és formidable, i les vistes que genera el fet de no tenir res al davant fa que sigui un dels llocs més panoràmics del país. Al nord, Cardó i Llaberia; a l'est, la plana del Delta; a l'oest, els Ports i el Penyagolosa, i al sud, el mar, on destaquen els illots de les Columbretes i el litoral valencià, amb la serra d'Irta en primer terme.

Amb 765 m, la Torreta de Montsià abraça una bona part de l'antic bisbat de Tortosa, ara vertebrat en la moderna Taula del Sènia, un seguit de municipis a cavall entre les terres de l'Ebre i el Maestrat castellonenc.

Itinerari

- **Aparcament Camí Torreta**
- **Cruïlla pr-c-83**
- **Corral de Tabola**
- **La Trona**
- **Mas de Rosalea**
- **Molacima (798 m)**
- **La Torreta (763 m)**
- **Mas de Comú**
- **Caseta dels Marcelinos**
- **Lligallo de Montsià**
- **Aparcament Camí Torreta**

Hi ha una sortida de l'AP7 Ulldecona-Vinaròs. Busquem Ulldecona (nord) però no hi entrem, si no que busquem, a la seva petita variant, una rotonda on hi ha un rètol que diu *Camí de la Bassa de Montsià*. La bassa és a prop. La passem fins a una propera cruïlla, on trobem marques del GR 92. Les obeïm en direcció sud. El GR ens porta a un trencall on diu *Camí de la Torreta*. Pugem entre sembrats i aparquem el cotxe al lloc indicat.

00:00 Aparcament. Ens endinsem en un caminoi que neix al SE, en direcció la serra. Caminem entre feixes d'oliveres, amb algun garrofer i ametller. El camí, sempre ascendent, assoleix la mida de corriol quan entra a la garriga. Si girem l'esquena descobrirem la serra de Godall i els Ports. Conforme guanyem alçada el barranc de la Trona, situat a llevant, ens ensenya els esquelets d'alguns masos i corrals voltats de feixes i bancalades de pedra seca, un immens treball de diverses generacions ara en desús, desintegrant-se gradualment i, paradoxalment, integrant-se en el paisatge.

0:40 Confluència amb el PR. El corriol desemboca en una cruïlla on a la dreta veurem una antena de telefonia. Trenquem a mà esquerra, entre més feixes. Tot d'una el camí sembla bifurcar-se. A l'esquerra hi ha una bassa antiga, ara abandonada, una manera rudimentària de recollir aigua. Seguim per la dreta passant per una roureda jove situada en una zona obaga, preludi d'una baixadeta i el creuament d'una tartera.

El cim de la Torreta és la part culminant del barranc de la Trona, a l'obac de la serra de Montsià.

JUAN CARLOS BORREGO

JUAN CARLOS BORREGO

El corral de Tabola, exponent de les dures condicions de vida en aquests vessants abruptes.

0:55 Corral de Tabola. Construcció austera menjada per la vegetació. És un lloc privilegiat, ara, molt panoràmic. Però ens hem d'imaginar la vida d'antuvi, a un parell d'hores ben bones de qualsevol població i amb un camí feixuc. Ens encaminem cap al mas de Rosalea guanyant alçada. Val a dir que les marques de pintura de GR són esquifides i velles, i caldrà estar atents al camí.

1:10 Mas de Rosalea, també enrunat. És damunt d'un penyal per sobre un monòlit natural: la Trona, ben bell. Prosseguim guanyant terreny. Descobrim un altre punt d'aigua: el Fornet, un antic pou bastit el 1930 que encara conserva la porta. Prop hi ha un revolt i un trencall a la dreta que ignorarem.

1:35 Trencall a les coves del Pare Pascual. És a l'esquerra, i també mena al mas de Comú, que albirem molt avall. Continuem per la dreta pujant més i més, i assolim la carena on ens impacten les vistes de la Mediterrània, amb l'estesa del delta dominant el paisatge. Girem a mà dreta i culminem la primera ascensió agafant el corriolet de l'esquerra a la propera bifurcació: Molacima, de 748 m. Tornem a la cruïlla d'abans i ens dirigim cap al cim més alt de la serralada.

2:05 la Torreta. Hi arribarem per un corriol fressat, seguint les fites. Un cop d'alt descobrim un bonic penell. Quan ens afartem de les vistes tornem. Prop d'unes casetes verdes (segurament d'alguna obra) hi neix un corriol poc definit (N). Atenció a les fites i la pintura verda. Hem de travessar una llenca estreta que ens situa al final del cim, on comencem a davallar per una sendera que ens porta al coll de la Portella de la Font del Teix. Aquí hi ha una cruïlla fitada. Seguirem per l'esquerra, en clar descens, defugint de la carena. Ens arrambarem a un cingle per continuar baixant en mig de vegetació espinosa.

2:45 Mas de Comú. Hi arribem per retrobar-nos amb el GR 92. Aquest mas encara conserva la teulada, però com la resta de construccions a les quals no s'hi arriba mitjançant una pista, s'està deteriorant. Al GR girem a mà esquerra caminant pels antics camps sobre el mas. El lloc devia ser més amable per a l'agricultura, perquè descobrim plans on era més fàcil llaurar. Ara els arbustos els estan colonitzant. Durant la baixada, que es farà ràpidament, no veurem massa derivacions. I les que ens trobarem estaran barrades amb les creus del GR, al qual ens hem de cenyir en tot moment travessant fins i tot una barrancada.

3:10 Caseta dels Marcel·linos. És a la nostra dreta: un edifici gran, pel que hem vist a la zona, i habitat. Continuem en direcció l'aparcament que hi ha a 300 m. Hem deixat els corriols per un camí de terra apte per a cotxes. Baixem a bon ritme, entre oliveres, en direcció al trencall de les coves del Pare Pasqual (esquerra), camí que enllaça més amunt amb el nostre itinerari (hi ha l'indicador de la ferrada d'Ulldecona). Ja només ens queda buscar el camí que puja a l'aparcament, que serà uns 700 m més avall. Girarem a l'esquerra i arribarem al punt d'inici.

Temps de camí
3 h 30 min
Desnivell
680 m
(acumulats)
Dificultat
Mitjana
Cartografia
Serra de Montsià i de Godall.
Editorial Piolet. Escala 1:20.000

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

Gerard Castellà

Pedalant pel món

Gerard Castellà (Palafrugell, 26 d'abril de 1985) és economista de formació i guia de viatges amb bicicleta de professió; però per damunt de tot es considera un cicloturista empedreït. D'aquesta passió pels viatges i per la bici li ve l'afició d'explorar el món. Per al Gerard, viatjar amb bicicleta atrapa a tots aquells que ho proven, perquè permet desplaçar-se a la velocitat idònia, ni massa ràpid ni massa lent, mentre es crea una simbiosi perfecta amb l'entorn. Així, és possible de recordar els països per les seves aromes, la geografia i, sobretot, per la gent. En el seu cas, descobrir el País Basc, Eslovènia, els Andes o l'Himàlaia indi i a l'Àfrica sobre dues rodes ha estat el combustible que ha alimentat el somni de perseguir l'horitzó a la recerca de noves experiències. Darrerament ha estat el torn d'explorar el Kirguizistan i l'Amèrica Central.

¿Sempre has viatjat amb bicicleta de muntanya?

Durant la meva adolescència mai no havia fantasiat amb mapes ni cultures llunyanes. Va ser als 22 anys quan, en passar un any d'intercanvi Erasmus a Eslovènia, se'm van obrir les portes d'un món que fins aleshores desconeixia. Amb els amics, aprofitàvem qualsevol pont o setmana lliure per conèixer els països de la vora. Vaig recórrer gran part d'Europa de l'Est amb autobús, tren i, de vegades, autoestop. Tanmateix, tornava sempre amb regust de boca: depenia dels mitjans de transport, i no podia aturar-me allà on volia. Poc després, a la facultat, vaig conèixer un canadenc que em va explicar els seus plans estivals: viatjar de Ljubljana a Sarajevo amb bicicleta. Aquell noi parlava dels nombrosos avantatges de desplaçar-se sobre dues rodes, de moure's a un ritme lent, en llibertat. Ho vaig veure clar: el proper viatge que fes, seria amb bicicleta.

¿Per què et vas plantejar de conèixer el món anant amb bicicleta?

La bicicleta és el vehicle idoni per conèixer el món, perquè et desplaces a una velocitat amb la qual es pot gaudir amb l'ull humà. Viatjar amb bicicleta significa embolcallar-se en la fragilitat de la porcellana. No té portes ni finestres, es viu les vint-i-quatre hores del dia exposat a les trobades, als elements, a la incertesa, a una vulnerabilitat perpètua, sense més protecció que una cuirassa forjada de somnis. La bicicleta és el vehicle del contacte amb la gent.

¿Quins països has recorregut? ¿Com fas aquesta tria?

Amb bicicleta he recorregut diverses regions d'Espanya, França i Eslovènia; l'Equador, Perú, Bolívia i Xile; l'Himàlaia indi; i en el viatge més recent, Egipte, Sudan, Etiòpia, Kènia, Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzània, Malawi, Moçambic, Swazilàndia i Sud-àfrica. Tinc certa predilecció pels països muntanyosos, per bé que m'atrauen també els territoris amb grans deserts. Un dels factors rellevants a l'hora d'escollir un país és el clima que em trobaré. No és el mateix creuar Tanzània en plena època de pluges que fer-ho en l'estació seca, com tampoc no ho és viatjar a l'Himàlaia indi a l'estiu que a l'hivern. Un altre punt fonamental és la situació política en aquell moment.

¿Quan de temps necessites per fer un gran viatge amb bicicleta?

Un gran viatge amb bicicleta tant pot ser una travessa de dues setmanes per l'Atles marroquí, com una volta

al món durant quatre anys. Allò que engrandeix un viatge és l'esperit i l'actitud del viatger, no el fet de recórrer més o menys quilòmetres. Amb tot, en una època on el món es deshumanitza a ritme vertiginós, on les distàncies s'escurcen i es pot viatjar sense sortir de casa, és interessant recuperar el viatge de Marco Polo, les llargues distàncies, visitar els indrets allunyats del turisme, ja que és allà on realment hi ha l'aventura.

¿Com t'organitzes per fer un viatge així?

Una vegada decidit el país a visitar, cerco informació en guies de viatge, en fòrums d'internet i, sobretot, en cicloviatgers que prèviament han passat per allà. Aquests últims acostumen a ser la font d'informació més valuosa: recorden les distàncies amb precisió, saben on aprovisionar-se d'aigua i de menjar en llocs recòndits, coneixen els indrets més econòmics, etc. A més a més, procuro llegir sobre la història i l'actualitat del país, com elaborar també una llista amb deu paraules en la llengua local: «hola, ¿què tal?», «em dic Gerard», «aigua», «menjar», «dormir»... aquest és el secret per dibuixar somriures arreu del món i, de passada, perquè t'obrin les portes en moltes llars foranes. Per últim, escullo amb cura el material i l'equipament que m'enduré. Com més lleuger es viatgi, millor. I és que, quan has d'encabir els teus trastets en dues alforges i una bossa estanca, la vida se simplifica.

¿Sempre vas sol o de vegades t'acompanya algú?

He fet un parell de viatges curts acompanyat d'un bon amic (a Eslovènia i a l'Himàlaia indi), encara que prefereixo viatjar sol si es tracta d'un viatge llarg. M'agrada fer amics pel camí, tenir contacte amb la gent local. Penso que viatjant amb parella, o bé amb altres persones, es redueix aquest contacte. La gent sol sentir-se cohibida per interrompre una conversa entre dos viatgers, mentre que, si només hi ha una persona, la interacció és més fàcil. Per altra banda, gaudeixo també de la solitud mentre viatjo. Penso que és una forma increïble de conèixer-se a si mateix. Per a mi no hi ha res més bonic que acampar enmig del desert del Sudan i embadocar-se amb una nit estrellada, o bé sentir-se minúscul en les altures andines.

¿Quina experiència en treus?

És una pregunta que em formulo sovint. Hi ha qui viatja per allunyar-se d'una quotidianitat insatisfactòria, per trobar-se a ell mateix, per col·leccionar batalletes o per assedegar egos vanitosos. A mi m'agrada viatjar pel simple plaer de viatjar, en el sentit més hedonista de la paraula. Penso que viatjar aporta humilitat, humanitat, respecte a la gent, simplicitat. Ensenya quelcom que no s'aprèn enlloc més. És adonar-se de la nostra fragilitat i vulnerabilitat. A la tornada, no recordes les piràmides de Gizeh ni el Machu Picchu, sinó persones. En Mohammed, de la comunitat sudanesa d'Al-Gadmbaliya, amb qui vaig sopar sota les estrelles del desert, i em va cedir el seu llit per descansar; les dones que em van regalar un litre d'aigua enmig de la sabana kenyana a 42ºC, al llindar de la deshidratació; o les estones en què els més grans de les comunitats tribals de Tanzània m'explicaven històries africanes. ¡Ah!, i les pedregades dels nens etíops, també.

Al teu blog escrius el relat dels teus viatges. ¿Què ens diuen els teus escrits? ¿Has publicat mai cap llibre o articles de les teves experiències?

Autors com Kapuscinski o Theroux van omplir les lleixes de la meva habitació durant la meva adolescència. Les històries narrades en aquells clàssics van ser, possiblement, les que van animar-me a escriure les vivències dels meus viatges. En cada viatge, acostumo a portar un dietari on, al final de la jornada, anoto les experiències viscudes. I reviure tot això, des de casa, és un record impagable. Els meus escrits pretenen descriure la realitat d'un país des del seient d'una bicicleta, sense herois ni princeses ni paternalismes occidentals. Dit ras i curt, escric allò que m'agradaria llegir: com és la gent d'aquell lloc, on viu i com viu, les converses que mantinc amb ells; els paisatges i l'orografia del país; i, per damunt de tot, les reflexions a què arribo. Mai no he escrit cap llibre dels meus viatges, encara que sí que he publicat diversos articles en revistes de muntanya, ciclisme i d'aventura.

¿Quina experiència destacaries de tots aquests viatjes?

De cada viatge, en guardo un record especial. Dels inicis, a Eslovènia, la novetat de moure's en bici per un país que m'havia acollit durant un any sencer. De la volta a Euskal Herria, els bivacs i els ascensos als mítics cims bascos. Dels Andes, el bateig en terres llunyanes, la brutalitat de les seves muntanyes. De l'Himàlaia indi, els paisatges onírics de la serralada més llarga del planeta. I, d'Àfrica, la seva gent. Tanmateix, recórrer l'oest de Tanzània en plena estació de pluges va ser una animalada. Van ser unes de les setmanes més intenses del viatge, i de la meva vida. Olorar la fauna salvatge al teu voltant, perdut en una terra oblidada, i amb fang fins als genolls, va ser un autèntic suplici. No és que patís per la meva vida, per descomptat, però vaig passar por, molta por.

¿Quin ha estat el més emocionant?

Per a mi, els Andes són sinònim d'aventura. És un dels meus racons de món preferits pels seus inacabables ports de muntanya, la cultura indígena, les pistes de *trocha*, i les llacunes de somni. En concret, la Sierra Central de Perú, una regió poc turística que manté intacte el seu esperit inca. O l'oest de Bolívia, un autèntic desert d'altura. Recordo encara l'emoció de pedalar amb els ulls tancats sobre la salina d'Uyuni, el llac de sal més gran del món, durant minuts.

¿Què planeges per a un futur pròxim?

A curt termini no tinc res in mente, encara que la llista de llocs que m'agradaria conèixer és llarga: Àsia Central, el sud-est asiàtic, l'oest d'Àfrica... Ja ho diuen, somiar és gratuït.

Blog de Gerard Castellà: *A cop de pedal*

ESPAIS NATURALS PROTEGITS

La pràctica d'activitats esportives a Montserrat

Recentment el Patronat de la Muntanya de Montserrat ha fet públic un acord sobre la pràctica d'activitats esportives, col·lectives i normes de comportament i ús dins l'espai natural protegit de Montserrat.

La Llei 10/1989, de 10 de juliol, del Patronat de la Muntanya de Montserrat, estableix que corresponen al Patronat fer les actuacions necessàries per conservar i restaurar la muntanya de Montserrat; per protegir-ne la singularitat del relleu i preservar-ne els valors naturals i geològics, de vegetació, de fauna i de paisatge; per preservar també l'estructura funcional dels ecosistemes de l'àrea, i per salvaguardar els valors històrics, arqueològics, monumentals i artístics que atresora Montserrat.

A més de recollir les normes de comportament i ús, aspectes que solen ser comuns a molts dels espais naturals protegits, la importància d'aquesta resolució rau en l'aclariment de com es poden practicar els diferents esports a Montserrat.

Així doncs, tot i que el senderisme es pot dur a terme arreu de la muntanya, s'introdueix un règim d'excepcionalitat per quan es detectin problemes significatius, per exemple, amb l'erosió de les canals.

Per a la pràctica de l'escalada i l'espeleologia no calen autoritzacions. Si bé se sotmeten a un acord que comporta aplicar restriccions temporals en determinats sectors. Mentre que el de l'escalada ja és vigent des del 2008, es preveu que enguany se signi l'acord pel que respecta a l'espeleologia.

El gran gruix d'activitats d'aparició recent, junt amb les que tenen pocs practicants a Montserrat i les activitats esportives organitzades se sotmetran al règim d'autorització. És a dir, caldrà que prèviament se sol·liciti al Patronat de la Muntanya de Montserrat el vistiplau per a la seva pràctica. L'objectiu principal no és impedir la realització d'una activitat, sinó tenir un interlocutor a qui poder informar dels condicionants necessaris per a dur-la a terme.

El darrer grup inclou aquelles activitats permeses a tot el parc natural a excepció de la reserva natural parcial, és a dir, bicicleta tot terreny i cavall. Els forts pendents, l'erosió consegüent, la dificultat del pas a cavall per quasi tots els senders de la reserva i els conflictes generats amb altres usuaris del parc han aconsellat derivar aquestes pràctiques cap a les zones amb menys visitants.

Nota de 8 de febrer del 2016: La **via ferrada Les Dames** està tancada. Hi ha operaris treballant per millorar l'estat de les instal·lacions. Per tant queda totalment prohibit realitzar aquesta via fins a nou avís del Patronat de la Muntanya de Montserrat.

Mor Fredi Parera, destacat escalador dels anys 70 i 80

Fredi Parera Avellaneda (Terrassa, 1957-2016) va morir el passat 27 de gener a causa d'un ictus cerebral.

Tot i que es va iniciar en l'escalada al massís de Sant Llorenç del Munt, ben aviat es va convertir en un especialista en l'obertura de vies de roca d'alta dificultat, com és el cas de la via *Encís Sublim*, a la Foradada de Montserrat (1991).

Soci del Centre Excursionista de Terrassa, va formar part dels Pirates, el popular grup d'escaladors, i també del GAME. A banda de Sant Llorenç del Munt, també va realitzar escalades i ascensions a Montserrat, Canalda, Mont-rebei, Vilanova de Meià, Sant Gervàs, el Pedraforca, la Peña Montañesa, els Pirineus, les Dolomites i el Alps. L'any 1985 va participar en una expedició de Terrassa a l'Himàlaia i va assolir el cim del Saipal (7.031 m). Al llarg de la seva carrera com a escalador, va formar cordada amb Armand Ballart, Antonio García Picazo, Xavier Pérez Gil o Quico Dalmases, entre molts altres, encara que també va practicar l'escalada en solitari.

ARXIU A. BALLART

Durant la seva vida esportiva va patir dos accidents greus. El primer fou l'any 1980, en una aproximació a l'esperó Walker de les Grandes Jorasses, al massís del Mont Blanc, quan va caure en una esquerda de la glacera de Leschaux. Després de passar dos mesos en coma, es va recuperar, i al cap d'un any ja tornava a escalar, tot i que sempre va patir les conseqüències d'aquella caiguda. Tan sols sis anys més tard va aconseguir escalar l'esperó Walker amb Xavier Pérez Gil. L'any 2000 va patir un segon accident greu a la cara sud del Pedraforca, mentre escalava en solitari. Després de passar una nit malferit a peu de paret, va estar dues setmanes en coma i novament es va recuperar, tot i que li van quedar seqüeles.

Sobre Fredi Parera, l'Armand Ballart ens diu: «Per alguna raó, el Fredi no va congeniar amb el seu àngel de la guarda, i en dues ocasions va ensopegar amb la mateixa pedra. De segur que un altre hauria llançat la tovallola al primer ensurt, però ell va tenir la gran força de voluntat per tirar endavant una vida fonamentada en l'escalada.»

BREU HISTORIAL

50 vies obertes, entre les quals destaquen:

- 18 primeres ascensions en Sant Llorenç del Munt.
- 16 primeres ascensions repartides per Montserrat.
- 3 nous itineraris al Solsonès (paret de Canalda).
- 2 noves vies al Montsec (paret de Catalunya,Vilanova de Meià).
- 4 primeres al Maestrat i Terol (Masmut, Órgano de Montoro).
- 3 primeres a Osca (Tozal del Vero, Pilar del Sobrarbe, Peña Rueba).

Activitat alpinística més rellevant:

- Expedició C. E. Terrassa al Saipal (7.031 m), Nepal 1985.
- Esperó Walker de las Grandes Jorasses, Mont Blanc 1986.
- *Via delle Guide* al Crozzon di Brenta, Dolomites 1980.
- Via *Hasse-Brandler* a la Cima Grande, Dolomites 1980.
- Diedre *Philip-Flamm* a la cara NW de la Civetta, Dolomites 1980.
- Ruta polonesa a la cara NW de la Punta Civetta, Dolomites 1987
- Via *Simon-Rossi* a la cara N del Monte Pelmo, Dolomites 1987
- Via *Solleder-Wiessner* a la cara N de la Furchetta, Dolomites 1986.
- Via *Abram* a la cara W del Sass Pordoi, Dolomites 1986
- Via *Moser-Weiss* a la cara S del Fleischbank, Àustria 1986.
- Via *Dülfer-Redwitz* a la cara W del Totenkirchl, Àustria 1986
- Via *Zarathustra* al Gallinero (2a asc., 1a solitària), Ordesa 1980
- Via *Còsmica* en solitari. Paret dels Diables, Montserrat 1985
- Via *Ocean Banyoles* (2a asc., 1a solitària). El Frare, Montserrat 1986.

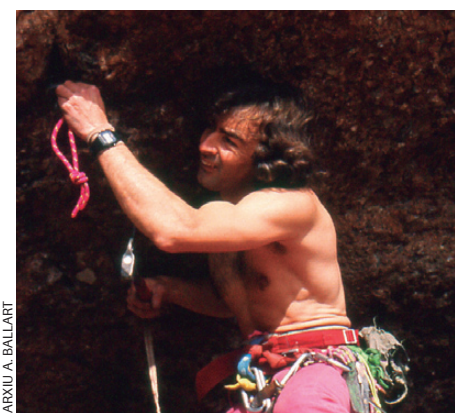

ARXIU A. BALLART

A Sant Llorenç del Munt (1988).

ARXIU A. BALLART

Escalant a Arinsal (1998).

VALENTÍ ZAPATER

Les persones al paisatge I: siluetes

La imatge d'una persona integrada en un paisatge de muntanya és quelcom clàssic i gairebé místic, des de la pintura xinesa tradicional fins a la fotografia actual, passant pels pintors romàntics, com Kaspar David Friedrich.

Però, ¿com podem destacar una persona en un paisatge de muntanya? Hi ha diverses maneres que tractarem, una a una, en aquesta secció. Comencem amb les siluetes.

En una silueta la persona destaca pel seu contorn, retallat contra un fons més clar (que interessa que sigui llis o estigui desenfocat). En el cos, per tant, veiem ben poc o cap detall i es presenta fosc o negre. Una forma d'aconseguir-ho és retallant la persona contra el cel o contra un fons llunyà. Això és possible quan la persona està situada en un punt alt i preferiblement a l'ombra o a contrallum. Sigui com sigui, cal que la diferència de llum entre el cos i el fons sigui prou important. El moment òptim per aconseguir-ho és quan el sol està baix. Ja sigui ben de matí o a la vesprada, ens serà més fàcil retallar una silueta contra un cel rogenc o ataronjat.

Hi ha altres casos favorables per fotografiar siluetes: la finestra d'un refugi de nit vista des de fora, una foguera o la boca d'una cova o avenc, per exemple. També és força interessant provar-ho en el cas de boira, mal temps o paisatge nevat. ¡Millor tot plegat! Amb la distància, la boira, la pluja o la neu que cau difuminen els detalls de les persones i del fons. Si el paisatge és ben blanc augmenta el contrast entre les persones i el fons i és més fàcil aconseguir siluetes que destaquin prou.

En tots els casos caldrà centrar l'atenció en la composició per tal d'aconseguir una imatge equilibrada i atractiva. Fixeu-vos, sobretot, que en la silueta es reconegui la forma de la persona, la seva postura i tot allò que vulgueu destacar: motxilla, piolet, cordes, etc. És important que els altres elements del paisatge no interfereixin en la silueta. Tracteu que no surtin o bé que complementin la presència de la persona. Després cal centrar l'atenció en l'exposició, intentant que el fons no quedi ni massa clar ni massa fosc. Sobretot, recordeu de desactivar el flaix. D'aquesta forma, i si el contrast amb les persones és prou important, aconseguireu siluetes fosques o negres. Si fa mal temps el resultat serà menys contrastat, més subtil, suggeridor, però també seran siluetes.

EL TRUC DE L'EXPERT

Intenteu situar la persona entre vosaltres i el sol. És la situació de màxim contrast i que crea una aurèola clara al voltant de la persona que la fa destacar encara més. Vigileu que el sol quedi totalment ocult darrere la silueta.

Siluetes de muntanyencs caminant sobre un paisatge rocós a El Trave. Al fons el mar de núvols. Parc nacional de Los Picos de Europa (Astúries).
Càmera: ***Nikon FM2***
Objectiu: ***Nikkor AF 80-200 mm 1:2,8D ED a 200 mm***
Exposició: ***1/125 s f/8***
Pel·lícula: ***Fujichrome Velvia 50***

CENTRE
EXCURSIONISTA
de CATALUNYA
Entitat cultural i esportiva
fundada l'any 1876
LA REALITAT
ÉS ALLÀ
FORA
SI ESTÀS PENSANT QUE HI VOLS ANAR,
ETS DELS NOSTRES.
Fes-te soci del Centre Excursionista de Catalunya i gaudeix
de més de 400 activitats anuals. Amb la garantia de la nostra
assegurança de muntanya.
Fes-te'n soci a WWW.CEC.CAT
Quota anual superreduïda per a menors de 26 anys.
Segueix-nos a:
/centreexcursionistadecatalunya
@CEC_cat

Activa els teus sentits a les Muntanyes de la Costa Daurada

Un entorn de natura i patrimoni als teus peus

RUTES A PEU

PELS CAMINS DEL BAIX CAMP,

on comença el teu camí

@MuntanyesCD · Muntanyes.delaCostaDaurada

Nuwa.cat

Etiqueta les teves fotos amb #MuntanyesCD i forma part de la nostra comunitat!

MUNTANYES DE LA COSTA DAURADA

www.muntanyescostadaurada.cat/rutesapeu

CONSELL COMARCAL DEL BAIX CAMP

COSTA DAURADA

CATALUNYA